

SİYASET YAPMAK YA DA YAPMAMAK: 2018 İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİNE BİR BAKIŞ*

Dr. Seda KALEM, Dr. İdil ELVERİŞ**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2404-9429>

DOI: 10.30915/abd.514913

Makalenin Geldiği Tarih: 28.11.2018 **Kabul Tarihi:** 10.12.2018

* **Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.**

** İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Ana Bilim Dalı. İletişim: seda.kalem@bilgi.edu.tr; idil.elveris@bilgi.edu.tr. Ayrıca, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Arca Alpan çalışmada kullanılan kampanya malzemelerinin derlenmesine katkıda bulunmuştur. Kendisine teşekkür ederiz.

ÖZ

İstanbul Barosu Türkiye'nin en eski meslek örgütlerinden bir olmanın yanısıra kayıtlı yaklaşık 40.000 avukatıyla dünyanın da en büyük barolarından biridir. Bu tarihsel güç Baroyu devlet ile meslek arasındaki ilişkinin şekillenmesinde de her zaman etkili bir aktör yapmıştır. Bu ilişkinin temel belirleyici ekseni Baronun siyasi angajmanı meselesidir. Baronun ne kadar ve ne şekilde siyaset yapabileceğine ilişkin tartışmalar, 1970'lerden itibaren kendi içinde de farklı grupların yönetim için mücadele etmesine neden olur. 2018 İstanbul Barosu seçimlerinde yarışan grupların kampanyalarının incelendiği bu çalışmada, Baronun siyaset yapmasına ilişkin farklı yaklaşımlar ortaya konulur. Bu yaklaşımların analizi sonucunda, Baronun geniş anlamda siyaset yapması ile mesleğin siyasetini yapması arasında çizilmeye çalışılan sınırın durumsal olarak belirlendiği, ve bir mücadele alanı olarak her daim değişen aktörler, koşullar ve öncelikler üzerinden yeniden tanımlanmaya açık olduğu öne sürülür.

Anahtar Kelimeler: Hukuk ve siyaset, meslekler ve siyaset, Baro ve siyaset, hukuk mesleği, İstanbul Barosu, Türkiye.

POLITICS OF THE BAR: A CLOSE LOOK AT
2018 ISTANBUL BAR ELECTIONS

ABSTRACT

Istanbul Bar Association is among the oldest professional organizations in Turkey and with almost 40,000 registered lawyers it is also one of the largest bar associations in the world. With this invested authority, it is also one of the most influential actors in determining the relationship between the state and the profession which has historically been a contested one due to the extent of the Bar's political engagement. Controversies around the extent and the form of this engagement have led to various divisions within the Bar since mid-1970s. In this paper, we look at 2018 Bar elections and examine campaigns of different groups competing for power in order to reveal different approaches to the Bar "doing politics". We argue that the boundaries between politics at large and politics of the profession are situationally determined and hence contingent upon differing actors, circumstances and priorities.

Keywords: Law and politics, professions and politics, politics of the Bar, legal profession, Istanbul Bar Association, Turkey.

Giriş

Türkiye'nin giderek otoriterleştiği, siyasal alana iktidar partisi tarafından hükmedildiği, muhalefetin etkisiz ve adeta kısırılmış olduğu uzun süredir dile getirilmektedir. Buna karşın, meslek gruplarının da dahil olduğu toplumsal alana bakıldığında, özellikle tabip odalarının, mühendis odalarının ve baroların muhalif rollerini oynamaya devam ettiği de görülmektedir. Üstelik, hükümetin siyasal alandaki rakiplerine karşı geliştirdiği taktiklerin bu aktörleri etkisizleştirmede başarılı olduğu görülürken, toplumsal alandaki rakiplerine karşı her zaman aynı başarıyı elde ettiğini söylemek de mümkün değildir. Barolar özelinde bakıldığında ise, özellikle son on yıldır Türkiye genelinde baro yönetimlerinin giderek artan şekilde hükümete muhalif gruplara geçtiği gözlemlenebilir. Bu muhalif yönetimlerin en güçlüsü de kuşkusuz İstanbul Barosudur. 1878 yılına dayanan bir geçmişi ve bugün kayıtlı 40.000'in üstünde üyesiyle Türkiye'deki toplam avukatların yaklaşık %40'ını barındıran bir meslek örgütü olması itibarıyla İstanbul Barosunun meslek ile devlet arasındaki ilişkinin yönünün ve içeriğinin belirlenmesinde en etkili kurumların başında geldiği söylenebilir. Nitekim İstanbul Barosu, Cumhuriyet'in ilanını takip eden ilk yıllarda meslekte yaşanan tasfiyelerde rejime karşı bir duruş sergilemiş olsa da sonrasında, hukuk eğitiminin de yeni rejimin ilkeleri doğrultusunda düzenlenmesiyle, Cumhuriyet ve kazanımlarını savunma ve koruma görevini mesleğin ve örgütün varoluşunun gerisindeki itici gücü olarak görmüştür. Sözkonusu anlayış, 1976 yılı itibarıyla Baro içinde ortaya çıkan bölünmeleri de tanımlayan temel unsurdur. Nitekim 1970'lerde sol ideolojiye yakın duran Baronun içinden ortaya çıkan ilk muhalif grup da söylemini sadece devleti ve rejimi korumaya odaklanmış bir meslek örgütü üzerine kurar. 1990'larda ise örgüt içi gruplaşmaları belirleyen temel tartışma eksenini siyasal İslam'a karşı yürütülen mücadelede Baronun rolüdür. 2000'lerin başından itibaren ise siyasal iktidarın söylemlerine, politikalarına ve faaliyetlerine karşı İstanbul Barosunun nerede duracağı ve ne kadar müdahaleci olacağı konuları örgüt içi bölünmeleri tanımlayan meseleler haline gelir.

Tüm bu ayrışmalarda öne çıkan temel mesele ise meslek örgütü olarak baroların ne kadar ve ne tür bir siyaset yapabileceğine ilişkin tartışmalardır. Bu bağlamda İstanbul Barosu seçimleri de, 1976 senesinden itibaren farklı grupların yönetim için yarıştığı ve bu yarışta da ağırlıklı olarak kendi ideolojik duruşlarına paralel bir şekilde yürüttükleri siyasi bir alan olarak karşımıza çıkar. Ayrıca ana akım medyanın yanısıra alternatif medya kanallarının seçime olan ilgisi de Baronun, diğer meslek örgütlerinden çok daha görünür şekilde, siyasi alan ile ilişkilendirildiğini ortaya koyar. İşte biz de bu makalede, İstanbul Barosunun 2018 seçimlerine katılan farklı grupların kampanyalarında hangi konuları öne çıkardıklarına, ne gibi meseleleri sorunsallaştırdıklarına ve bunlara

ilişkin nasıl çözümler ürettiklerine, ne gibi vaatlerde bulduklarına yakından bakarak, baroların siyaset yapma(ma)sına ilişkin mücadelelerin bu süreçte nasıl ve ne yoğunlukta ortaya çıktığını detaylı bir incelemeye tabii tuttuk. Seçime giren grupların siyaset yapmaktan ne anladığına, mesleki olan ile siyasi olan arasındaki sınırı nasıl tartıştığına, bu sınırın geçişliliğini nasıl sorunsallaştırdığına bakmanın, esasen meslek ve devlet arasındaki ilişkinin seyri üzerine düşünmeyi de mümkün kılacağına inanıyoruz.

Bir meslek ikilemi olarak siyaset

Türkiye’de genel anlamda yargının ve özelde avukatlık mesleğinin, Cumhuriyet rejimini korumak ve savunmak gibi ideolojik bir amaçla kurulduğu kabul edilir.^[1] Bu amaç, mesleği düzenleyen ilk kanun olan 1924 Muhâmât Kanunu’nun kabulünü takip eden dönemde kurulan ihraç komisyonlarının yaptığı tasfiyelerde belirgin şekilde ortaya konur.^[2] Bu bağlamda Kanun’un iki temel amacı olduğu ileri sürülür: ilki avukatlık mesleğinin ihtiyaç duyduğu düzenlemeleri yapmak, ikincisi ise “yakın dönemde Türkiye aleyhine çalışmış kişilerin tasfiyesini gerçekleştirmek”tir.^[3] İlkine ilişkin olarak, Kanun’un beşinci maddesi ile her baronun kendi içinde bir “meclisi inzibati” olacağı düzenlenir ki bu meclislerin esas görevi meslek ahlakına aykırı davranışları tespit etmek ve bu konuda öngörülen işlemleri yapmaktır. İkincisiyle bağlantılı olarak da büyük çoğunluğu gayrimüslim olan birçok avukat Cumhuriyet ile uyumlu kadrolar yaratmak adına meslekten uzaklaştırılır.

Benzer şekilde, 1938 tarihli ve 3499 sayılı Avukatlık Kanunu’nun TBMM’de tartışıldığı sırada hükümet temsilcilerinin Kanun’u savunmak için yaptığı

[1] Bkz. Elveriş, İ. (2014). *Barolar ve siyaset*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları; İnanıcı, H. (2001). Türkiye’de avukatlık ideolojisi. *Toplum ve Bilim*, 87, 135 – 163; İnanıcı, H. (2008). 21. *Yüzyılda avukatlık ve baro*. Ankara: Legal Yayınevi; Kalem Berk, S. (2015). Arabuluculuk tartışmaları üzerinden Türkiye’de hukuk mesleğine Bourdieucü bir bakış. *Toplum ve Bilim*, 132, 222-231; Özman, A. (2000/2001). Hukuk, siyaset, ideoloji ekseninde hukukçu kimliğinin yeniden tanımlanması: Erken cumhuriyet dönemi üzerine bir inceleme. *Toplum ve Bilim*, 87, 164 – 176.

Ayrıca Boğaç Erozan Cumhuriyet’in ilk döneminin hukuk fakültesi hocalarının da bu misyonu üstlenen ideolojik entellektüeller olduğunu ortaya koyar. Erozan, H. B. (2005). *Producing obedience: Law professors and the Turkish state* (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Minnesota.

[2] Karabulut, U. (2013). Muhâmât Kanunu: Türkiye’de avukatlık kurumunun düzenlenmesi ve İstanbul Barosunda yaşanan tasfiyeler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII 27, s. 88.

[3] A.g.e. s. 83.

konuşmalar da yine bu ideolojik amaç doğrultusunda belirli bir avukat kitlesinin yaratıldığını ve devletin bu kitleyi kontrol edebilmesi için birtakım araçlar geliştirildiğini ortaya koyar.^[4] Nitekim dönemin Adalet Bakanı Şükrü Saraçoğlu'nun mesleğin rejimin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi gerektiğine ilişkin ifadeleri yeni bir düzenlemeyi haklılaştırır niteliktedir:

“İnkılap yapmış, yeni bir rejim kurmuş olan her yerde avukatlık mesleğini o inkılabın esaslarına göre düzenlemek zarureti belirlemiştir. Nitekim İtalya avukatlar kanunu süratle faşizmin icaplarına uygun bir hale geldiği gibi Alman avukatlar kanunu da bugün nasyonal sosyalizmin damgalarını taşımaktadır. Biz de layihamızı (tasarı) cumhuriyetçi, milliyetçi, laik, devletçi realist rejimimizin bir kelime ile Kemalizmin derin izleriyle takviyeye çalıştık”.^[5]

Mesleğin devlet eliyle kontrol edilmesine dönük siyasi iradeyi yansıtan bu yaklaşım, halen yürürlükte bulunan 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 1969'da kabulüyle değişmiş, devlet ile meslek arasındaki neredeyse organik olan bağ ilk defa zayıflamıştır. Gerçekten de, yeni düzenlemeyle beraber, özellikle bir üst meslek örgütü olan Türkiye Barolar Birliği'nin (TBB) kurulması ve bu örgütün Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen birtakım görevleri -örneğin avukatlık ruhsatnamesi düzenlenmesini- üstlenmesiyle, barolar üstündeki yoğun devlet vesayeti tamamen kalkmamakla beraber, azalır. Bu görece bağımsızlık, baroların mesleki sorunlara yönelmelerini ve siyasetten uzak durmalarını sağlamak adına atılmış bir adım olarak da görülebilir. Esasen bu yeni durum, devlet-meslek ilişkisinde bir değişimin sonucudur; zira 1950'lerde çok partili döneme geçilmesiyle ortaya çıkan görece çoğulcu ortam ve daha sonra 1961 Anayasası'ndaki sosyal hakların genişliği, menfaat gruplarının faaliyetlerine de yansır.^[6] Neticede, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 12 Mart muhtırası öncesi dönemde, aslında meslek örgütlerinin mesleki dayanışmacı klasik rollerini yerine getirmeleri için bir fırsat da ortaya çıkar. Nitekim yeni kanunun baroların kuruluş ve niteliklerini sayan 76. maddesinin ilk hali şöyledir:

“Barolar, bu kanunda yazılı esaslar uyarınca meslek hizmetleri görmek, mesleki ahlak ve dayanışmayı korumak, avukatlığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak amacıyla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır.

[4] Toprak, M. (2014). *Geçmişten günümüze avukatlık kanunları*. Ankara: TBB yayınları, s. 180.

[5] Özkent, A.H. (1940). *Avukatın kitabı*. İstanbul: Arkadaş Basımevi, s. 136.

[6] Özman, A. (1995). *The state and bar associations in Turkey: A study in interest-group politics* (Yayımlanmamış doktora tezi). Bilkent Üniversitesi.

Barolar, kanunda belirtilenler dışında herhangi bir işle ve siyasetle uğraşamazlar (...)”.[7]

Bu ifadelerde, mesleki hizmet, meslek ahlakı ve dayanışması, avukatlığın genel menfaati gibi kavramlar üstünden baroların sadece mesleki yanına vurgu yapıldığı görülebilir. Ancak bu son derece dar düzenleme dahi baroların siyasetten uzak durmasını sağlamak açısından yetersiz bulunmuş olacak ki, ayrıca mesleki alandan çıkıp siyasetle ya da başka bir işle uğraşamayacakları da bir sonraki fıkrada açıkça belirtilir.[8] Öte yandan, bu düzenleme ile ortaya konulan siyasi iradeye rağmen baroların siyasetten uzak durmadığı, 1136 sayılı Kanun’un kabulünü takip eden ve özellikle de 12 Eylül askeri darbesi öncesi dönemde aktif bir şekilde insan hakları ve demokrasi savunusu yaparak muhalif bir duruş sergiledikleri de bilinir.[9] Örneğin 1970’lerde İstanbul Barosunun sol siyasete yakın durduğu, özellikle de 1976-1983 yılları arasında Baro Başkanlığı yapan Orhan Apaydın döneminde devlete karşı süresiz gözaltı, işkence ve kötü muamele suçlamalarıyla bir dizi protesto eylemi gerçekleştirildiği bilinir. Nitekim Orhan Apaydın, Barış Derneğine üye olmaktan ötürü yargılanıp mahkumiyet aldığı dava sonucunda 1983 yılında Adalet Bakanı tarafından görevinden alınır.[10]

Ancak burada asıl ilginç husus, 1969 Avukatlık Kanunu ile “mesleki” olan ile sınırlandırılmış olan baroların üst kuruluşu TBB’nin, 13 yıl sonra anayasal bir statü ile bir siyasa ortağı olarak devletin içine girmesidir. 1961 Anayasası da meslek kuruluşlarına yer verir; ancak TBB 1969 yılına dek kurulmadığından bu rolü oynaması fiilen mümkün olmaz. 1982 Anayasası ise TBB dahil çeşitli meslek kuruluşları bakımından, siyaset bilimi literatüründe korporatist olarak adlandırılan bir menfaat grubu modelini benimseyerek, bu kuruluşları devlet mekanizmasına dahil eder. Bu şekilde siyasa yapımında ortak kabul edilen bu örgütlerin, devlet ile kendi çalışma alanlarında istişare etmesi ve böylece aralarında uyumlu bir ilişkinin olması beklenir. Öte yandan, sözkonusu anayasal yapı uygulamada bu tarz bir siyasa ortaklığını sağlamaz. Bu sonucun birden fazla sebebi vardır.[11] Öncelikle Türkiye’deki monist (tekçi) devlet geleneğinde

[7] Avukatlık Kanunu (1969, 7 Nisan). Resmi Gazete (Sayı:13168, sf. 7). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf>

[8] Ancak belirli bir tarihsel süreçte ortaya çıkan ve neredeyse elli yıllık yerleşik bir geleneğin aniden kesilmesini gerektiren bu yaklaşımın mesleği pasifize etme amacı taşıdığına ilişkin eleştiriler de olmuştur (Özman, 1995).

[9] Bkz. Özman, 1995; Türem, U. (2001). *Globalization of law and the legal profession in Turkey* (Yayımlanmamış YL Tezi). Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul.

[10] Bkz. İnanıcı, 2008, s. 153.

[11] Bkz. Elveriş, 2014.

devletin elindeki gücü ne baro ile ne de başka herhangi bir kurum veya ortak ile paylaşarak siyasa belirleme arzusunda olmadığı görülür. Aynı zamanda, ülkede özellikle 1980'ler sonrası yaşanan sosyo-ekonomik değişimin yarattığı yükseköğrenim talebi, mesleğe olan yönelimi ve avukat sayısını da artırır. Bu artış da barolar üzerinde hem mesleki kontrol kaybı hem de avukat kitlesinin heterojenleşmesi ve bu nedenle baro içi ayrışmaların ortaya çıkması etkisini yaratır. Ayrıca, korporatist bir yapıda hükümetin siyasa ortakları olan kurumların koruyucu menfaat grupları olarak hareket etmesi de beklenir. Bu anlamda da barolar, bir yandan üyelerini koruyan bir menfaat grubuyken, diğer yandan -ileride 2001 değişiklikleri açıklanırken görüleceği üzere- savunucu bir menfaat grubu olarak da hareket ederler. İlki baroların hükümetlerle iyi geçinmesini gerektirirken, ikinci statü ise gerektiğinde siyasal iktidar ile mücadeleyi zorunlu kılar. Dolayısıyla, bu durum barolar açısından bir rol karmaşası yaratır. Bir başka deyişle, barolar savunucu menfaat grubu olmaktan vazgeçmedikçe, siyasa ortağı rolü oynamaları zorlaşır. Son olarak, tüm bunlardan bağımsız bir şekilde, avukatlar bir meslek grubu olarak siyasi yelpazenin solundan sağına her zaman siyasete ilgi duyarlar. Mesleğin toplumsal olaylara yakınlığı düşünüldüğünde kaçınılmaz görünen bu ilgi, devlet ile olan ilişkisinde ise her daim bir çatışma unsurudur.^[12]

Diğer yandan, birçok kurum ve kuruluş için siyaset yasakları öngören 1982 Anayasası, baroların 76. maddede yer alan kurumsal siyaset yasağını korur; ancak memurlar ve sendikaların aksine avukatlar veya diğer serbest meslek üyeleri için siyasal yasaklar getirmez. Dahası, 76. maddenin birinci fıkrası da 1997 yılına dek ilk haliyle korunur; ancak o yıl ikinci fıkrası “Barolar, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar” şeklinde değiştirilir.^[13] Bu değişiklik ile barolar için açık siyaset yasağı kalkar ve amaçlarına uygun oldukça başka işlerle uğraşabileceklerini ifade eden daha özgürlükçü bir düzenleme getirilir. Ancak, birinci fıkradaki kuruluş nitelikleri hala oldukça dar bir şekilde tanımlanmaya devam eder. Nihayet, buna ilişkin değişiklik de 2001 yılında yapılır ve 76. maddenin 1. fıkrası da bugünkü halini alır. Bu yeni tanımla, meslek örgütünün niteliklerinin özellikle de hukukun üstünlüğü ve insan haklarını korumayı içerecek şekilde genişletilmesi, baroların sadece mesleğin menfaatlerini gözetken koruyucu bir örgüt olmanın ötesinde, fiiliyatta var olan savunucu rolü de üstlenmelerinin önünü açar.

“Barolar, avukatlık mesleğini geliştirmek, meslek mensuplarının birbirleri ve iş sahipleri ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak; meslek

[12] Bkz. Elveriş, 2014.

[13] Değişik ikinci fıkra: 18/6/1997-4276/3 md.

düzenini, ahlâkını, saygınlığını, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, avukatların ortak ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tüm çalışmaları yürüten, tüzel kişiliği bulunan, çalışmalarını demokratik ilkelere göre sürdüren kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarıdır”.^[14]

Hukuki çerçevesi bu şekilde düzenlenen baro-devlet ilişkisinde, baroların ne kadar siyaset yapabileceğine, neyin siyasetini yapabileceğine ilişkin tartışma halen bitmiş değildir. Bu tartışmada sıklıkla baroların, “siyaset yapmaması” gerektiği öne sürülür. Hatta bazı avukatlar dahi baroların “mesleğin siyasetini” yapması gerektiğini ifade eder.^[15] Bu görüşe göre bir baro özü itibarıyla siyasi konulara karışmamalıdır. Bu tartışmalarda adı geçen “özü itibarıyla siyasi” konuların, bir ülkedeki kaynakları, üretimi, toplumsal yaşamı, bölüşümü ilgilendiren, siyasi karar alma süreçlerine tabi ve siyasi aktörlerin uzlaşısı ile çözülecek konular olduğu düşünülebilir. Bu çalışmada da “geniş anlamda siyaset” ifadesi ile kastedilen budur. Öte yandan geniş anlamda siyaset ile mesleğin siyaseti arasındaki çizgi her zaman yeniden tanımlanabilir bir sınıra işaret eder. Örneğin, TBB’nin adli yıl açılış törenlerindeki konuşmalarına bakıldığında, özellikle son on yılda ele alınan konuların hukukla yargıyla ya da meslekle sınırlı olmadığı, Kıbrıs sorunundan laikliğe, depremlere kadar son derece geniş bir yelpazede yer aldığı görülebilir. Hatta adli yıl açılış törenlerinin iptalinin sebebi dahi esasen baroların ne kadar siyaset yapabileceğine ilişkin huzursuzluklardır. 10 Mayıs 2014 tarihinde Danıştayın 146. yıldönümünde TBB Başkanı Metin Feyzioğlu’nun konuşmasının uzunluğu ve ele aldığı konular, o zamanki Başbakan Erdoğan tarafından kendisinin edepsizlikle ve siyaset yapmakla suçlanmasına neden olur. Bu gerginliğin akabinde ise kabinenin 2014 adli yıl açılış törenine katılmaz ve neticede Kasım 2014’te törenlerin yasal dayanağı kaldırılır.^[16] Bu siyasi hamle hükümet tarafından şöyle haklılaştırılır: “Biz töreni yasaklamadık. Sadece yasal dayanağını kaldırdık. Bu törenler Başbakanların azarlandığı, milli iradenin aşağılandığı, Başbakanlara konuşma ve cevap hakkı tanınmadan yapılan toplantılar şeklinde geçmektedir. Siyaset yapılacak yerler bellidir. Cüppelerini çıkarsınlar siyasetlerini öyle yapsınlar”.^[17]

Bu tepkide de görüldüğü üzere, siyasetten anlaşılanın ne olduğu, kimin ne kadar siyaset yapabileceği ve bu yapılan siyasetin mesleğe etkileri esasen baroların devlet ile olan ilişkisini belirleyen ve tanımlayan temel meselelerdir.

[14] Değişik birinci fıkra: 2/5/2001–4667/46 md.

[15] Bkz. Elveriş, 2014.

[16] Armutçu, O. (2014, 13 Kasım). Adli yıl açılış töreni kalktı. *Hürriyet*. Erişim adresi <http://www.hurriyet.com.tr/>

[17] Bkz. Armutçu, 2014.

Bu bağlamda, avukatların %60'ının temsil edildiği üç büyük baro ve TBB üzerinden yürüten bu tartışmada siyasiliğe ilişkin tutumlar, avukatlar arasında da ideolojik eksende farklılaşır.^[18] Nitekim barolardaki gruplaşmaların temel tartışma eksenlerinden birini meslek örgütünün siyasete ne kadar dahil olacağı, baroların nasıl bir siyaset yapabilecekleri konusu oluşturur. Özellikle son yıllarda iktidar partisinin gerek yargıya gerekse avukatlık mesleğine yönelik giderek artan müdahaleleri, sertleşen söylemleri ve kısıtlayıcı politikaları karşısında, üç baro yönetimini de elinde bulunduran Kemalist grupların daha belirgin bir biçimde rejim savunuculuğu rolü üstlendikleri ve siyasi bir duruş sergilemeye devam ettikleri gözlenebilir. Nitekim 2018 seçimlerinin galibi Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubunun (Öİ-ÇAG) adayı Mehmet Durakoğlu da kampanya süresince Baronun yargı bağımsızlığını savunmak ve rejimi korumak konusundaki rolünün örgütü tek anlamlı ve güvenilir muhalefet odağı yaptığının altını çizer. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu rol avukatlık mesleği için yeni olmadığı gibi, esasen mesleği tanımlayan kurucu roldür. Böylece Durakoğlu da bir TV programında açık açık “hukuk siyasettir, siyaset hukuktur” diyerek, İstanbul Barosunun taşıdığı bu tarihi misyonla siyasetten uzak duramayacağını da bir kez daha gözler önüne sermiş olur.

Öte yandan, İstanbul Barosunun siyasi angajmanı tarihsel bir mesele olmanın yanı sıra ampirik bir soruyu da barındırır. Baronun ne kadar ve neyin siyasetini yapabileceğine ilişkin tartışmalar, hukuk alanının sınırlarının hem alanın kendi aktörleri arasındaki hem de diğer alanlarla olan karşılıklı mücadeleler üzerinden tanımlandığını ortaya koyar.^[19] Tam da bu nedenle sınırların geçişkenliğinin ampirik bir gözlem üzerinden takip edilmesi anlamlıdır ki bu çalışma tam da bunu gerçekleştirmeyi hedefler. Bu bağlamda, çalışmanın geri kalanında İstanbul Barosunun 2018 seçimlerine katılan grupların ve adayların kampanya süreçlerindeki görsel ve yazılı malzemeleri, web sayfalarında yayımlanan ve başka mecralarda yapılan açıklamaları ve başkan adaylarının katıldıkları programlardaki konuşmaları özellikle meslek ve siyaset ilişkisine dair ne söyledikleri üstünden içerik analizine tabii tutularak incelenecektir. Gruplar, seçimde aldıkları oy oranları doğrultusunda, en çok oy alandan en az oy alana doğru sıralanmak suretiyle ele alınacaktır.

[18] Öngün, E. ve Hassan, M. 2013. How political dynamics work in professional organizations: The radical left and the Istanbul Bar Association. In: Massicard, É. and Watts, N. F. ed(s). *Negotiating political power in Turkey: Breaking up the party*. NY: Routledge, pp. 140 – 156.

[19] Bourdieu, P. (1987). The force of law: Toward a sociology of the juridical field. *Hastings Law Journal*, 38, 805-853.

2018 Seçimleri

20-21 Ekim 2018 tarihlerinde İstanbul Barosunda gerçekleştirilen son genel kurulun ikinci gününde, Baroya kayıtlı toplam 41.462 avukatın 26.756'sının katılımıyla gerçekleşen seçimi, Öİ-ÇAG adayı ve bir önceki dönemin Baro Başkanı Mehmet Durakoğlu oyların %31'ini alarak kazanmıştır.^[20] Bu sonuç ile İstanbul Barosunda dokuzuncu Öİ-ÇAG dönemi de başlamış olur. Öte yandan bu seçim, Baronun 140 yıllık tarihinin en fazla adaylı seçimi de olmuştur. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren Barodaki avukat gruplarının sayıları artmakla beraber, 2018 genel kurulundaki aday çeşitliliği daha önce rastlanılmış bir görüntü değildir. Bu durumun önemli bir sebebi Baroyu neredeyse her zaman yönetmiş olan önce Çağdaş Avukatlar Grubunda (ÇAG) sonra da Öİ-ÇAG'da yaşanan bölünmelerdir. Bu seçimde gerek Öİ-ÇAG'ın iki adayla seçime girmesi gerekse Avukat Hareketi grubu ile Avukat Hakları Grubunun ÇAG ve Öİ-ÇAG'dan ayrılan avukatlardan oluşması bu tespiti destekler. Aynı zamanda, politik ve ideolojik hatta ayrışan bu grupların sağ siyasete yakın duranları arasındaki ayrışma da yine aday sayısını arttırır. 2006 seçiminden itibaren Hukukun Üstünlüğü Platformu çatısında birleşen sağ-muhafazakar-milliyetçi avukatlar, ilk kez 2014'te iki ayrı grup ile seçime girerek bölünürler ve 2018 seçimlerinde de Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi ve İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu olarak farklı adaylar ile seçime girerler.^[21] İki tane bağımsız adayın katılması da bu seçimi İstanbul Barosu tarihinin en çekişmeli seçimlerinden biri yapan bir başka özelliktir. Tablo 1, 2018 genel kurulunda yarışan on aday ve aldıkları oyları gösterir.^[22]

[20] Başkan Durakoğlu güven tazeledi. (2018, 22 Ekim). Erişim adresi: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/>

[21] Milli Görüş geleneğinden gelen ve 1990'lı yıllarda Baronun etkili gruplarından biri olan Çağrı Avukatlar Grubu 2006 yılına kadar seçimlere girer. Sonrasında ise aynı gruba destekleyen avukatlar farklı hukuk derneklerinin bir araya gelerek oluşturdukları Hukukun Üstünlüğü Platformu adı altında seçimlere katılırlar (Hukukun Üstünlüğü Platformu, t.y.). Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarını desteklediği bilinen bu grup 2012 seçimlerinde % 20'lik oy potansiyeli ile Baronun en güçlü üçüncü grubu durumuna gelir. Ancak 2014 seçimlerinde grubun toplam oyların %13'ünü alması, yeni kurulan Milliyetçi Avukatlar Grubunun oy oranının ise %7 civarında kalması, önceki seçimlerde birlikte hareket eden bu avukatlar arasındaki kopmaya işaret eder.

[22] Çiğdem Koç seçim günü adaylıktan çekilmiştir. Bu nedenle Koç'un kampanyası bu analize dahil edilmemiştir.

Tablo 1.*İstanbul Barosu 2018 genel kurulundaki gruplar, başkan adayları ve oy oranları*

Grup	Aday	Oy oranı
Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu	Mehmet Durakoğlu	%31.06
Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu Yükseliş Hareketi	Hasan Kılıç	%26.01
Avukat Hakları Grubu	Gökhan Ahi	%9.33
Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi	Talat Canbolat	%9.11
Bağımsız	Fikret İlkiz	%8.38
Özgürlükçü Demokrat Avukatlar	Eren Keskin	%6.36
İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu	Kaptan Yılmaz	%4.57
Avukat Hareketi	Başar Yaltı	%3.63
Ortak Hedef Platformu	Cem Kaya Karatün	%1.53
Bağımsız	Çiğdem Koç	%0.04

Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu (Öİ-ÇAG)Slogan: *Biz Avukatız!*

İstanbul Barosunu 2002 yılından beri yöneten grup olan Öİ-ÇAG, web sayfasında kendisini öncelikli olarak “demokrasiyi, Cumhuriyeti, temel hak ve özgürlükleri, insan haklarını, düşünce özgürlüğünü, evrensel hukuk kurallarını, barışı, hukukun üstünlüğünü, hak arama özgürlüğünü, Atatürk İlke ve Devrimlerini, aydınlanmayı, tam bağımsızlık ilkesini ve antiemperyalist dünya görüşünü, ülkenin bölünmez bütünlüğünü, başta laiklik olmak üzere Cumhuriyetin temel niteliklerini ve kazanımlarım savunan” bir yapılanma olarak tanıtır. Bu duruş, grubun ÇAG karşısında yeni bir fraksiyon olarak doğmasının gerisindeki hassasiyeti yansıttığı kadar, 2010 yılında grubun ilk defa seçimlere iki adayla katılmasının gerisindeki bölünmenin de ana eksenini oluşturur. Nitekim 2010 senesinde Muammer Aydın’a karşı aday olarak yarışan ve seçimin galibi olan Ümit Kocasakal kendisine neden aday olduğu sorulduğunda, “biz biz olarak kalabilelim diye” cevabını verirken esasen aday olmamanın grubun ilkelerinden taviz verilmesine neden olacağını ve “Cumhuriyet değerlerinin aşınmasına” hizmet etmek anlamına geleceğini söyler.^[23] 2016 seçimlerinde ise Ümit Kocasakal başkanlığı Öİ-ÇAG’ın tek adayı olan Mehmet Durakoğlu’na bırakırken yaptığı konuşmasında, kendi yönetiminin “anti-emperyalizm ve

[23] Taşçı, S. (2010, 20 Ekim). Brütüs değil Spartaküs!. *Yeniçağ*. Erişim adresi: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/>

tam bağımsızlığı, yurttaşlık ve yurtseverliği esas alan Türk milliyetçiliği”ni temel aldığını belirtir. Ayrıca Türkiye’ye asıl gerekenin “Kuvayi Milliye ruhu” olduğunu söyleyerek, esasen Baronun iktidar karşısındaki en önemli muhalefet odağı olduğuna da dikkat çeker. Bu açıklama ile İstanbul Barosu da artık açıkça “yüksek siyasetin” en önemli aktörlerinden biri olarak tanımlanmış olur.^[24] Öİ-ÇAG’ın uzun yıllardır devam eden başarısını ilkel nedenlere dayandırmak ve bu muhalif duruşu da rejim savunuculuğu üzerinden açıklamak, takip eden yönetimlerin de benimsediği bir yaklaşımdır. Nitekim 2016 seçimlerinde oyların %55’ini alan yeni başkan Mehmet Durakoğlu da bu sonucu belli bir “çizginin başarısı” olarak nitelendirir. Bu çizgi de “Aydınlanma devriminin temsilcilerinin siyasal baskı karşısındaki direnişinin, hukukun üstünlüğü adına verilen mücadelenin sonucudur”.^[25]

2018 seçimlerinde de ikinci kez Mehmet Durakoğlu ile seçime giren Öİ-ÇAG, kampanya süresince *Biz Avukatız!* sloganını kullanır. Baro seçimlerinden önce 24 Şubat 2018’de Ankara’da düzenlenen ve TBB’den “Türkiye” ibaresini çıkarılmaya yönelik Bakanlar Kurulu girişimlerini protesto amacı taşıyan toplantıda, Durakoğlu bu hamleye karşı çıkışlarını “milli duruşumuzun, vatanımıza ve Milletimize olan namus borcumuzun gereğidir” diye açıkladığı, oldukça hararetle bir konuşma yapar. Bu konuşmada, daha sonra 2018 seçim kampanyasının sloganı olacak *Biz Avukatız* ibaresini de defalarca tekrarlayarak hükümete ve idareye mesleğe müdahale edemeyeceklerinin, avukatlığı etkisiz hale getiremeyeceklerinin, Cumhuriyet ilkelerini çiğneyemeyeceklerinin mesajını verir. Nitekim seçim kampanyası sürecinde özellikle altı çizilen bir mesaj da yargı bağımsızlığına vurulan darbenin avukatlığa vurulamayacağına ilişkindir. Bu şekilde yargının ayaklarından biri kabul edilen, kabul edilmesi için uzun zamandır mücadele edilen meslek, kendini siyasi iradenin temsil ettiği devlet gücünün karşısında ve hatta toplumsal muhalefetin en önemli ve etkili ve hatta tek odağı olarak konumlandırır. Avukatlığı toplumun adalet inancının ya da inançsızlığının yansıması olarak tanımlayarak, belki de mesleğin siyasi tarihinde ilk kez bu kadar net bir söylemle toplumdan yana tavır alınır.^[26] Nitekim Durakoğlu kampanya süresince birçok farklı platformda İstanbul Barosunun sadece bir meslek örgütü olmadığını, artık vatandaşların “hukuk umudunun kıblesi” haline

[24] “Yüksek siyaset” ifadesi Kocasakal tarafından kullanılır. Bu ifade ile kastedilen, bu makalede geniş anlamda siyaset olarak nitelendirdiğimiz olgudur.

[25] İstanbul Barosu Başkanlığı’na Mehmet Durakoğlu seçildi (2016, 23 Ekim), *Sputnik*. Erişim adresi <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201610231025435114-istanbul-barosu-secim/>

[26] Bkz. Elveriş, 2014.

geldiğine vurgu yaparak anlatır.^[27] Bu “mabet” toplumun yargıya güvensizliği “okuduğu” temel mecradır; zira avukatların siyasi iktidar karşısında hak ve özgürlükleri savunma mücadelesi ve bu mücadele sırasında takındıkları muhalif tavır, toplum nezdinde yargıya kuşkuyla yaklaşılması gerektiği algısını da iyice yerleştirir. Durakoğlu, avukatların “yargı alanında çok ciddi bir başarısızlığı ortaya koyarak”, toplumun hukukun iyileştirilmesi konusunda güvenebileceği yegane grup haline geldiğini, ve bu nedenle de iktidarın sürekli olarak baroları parçalamaya çalıştığını da her defasında vurgular.^[28] Netice itibarıyla, bu açıklamaların tümünde İstanbul Barosu kendi tarihselliğinin de yüklediği misyonla, siyaset yapma zorunluluğu ve sorumluluğu olan bir kurum olarak tanımlanır. Zorunludur çünkü mevcut iktidar giderek hukuk alanını daraltarak siyasete güdümlü hale getirmiştir; sorumludur çünkü böyle bir ortamda toplumun yegane umudu İstanbul Barosudur. Durakoğlu İstanbul Barosunun “pamuklara sarılması gerektiğini” söyleyerek, bu tarihi rolün öneminin altını çizerek.^[29]

Öİ-ÇAG kuşkusuz siyaset yapmayı en fazla sahiplenen grupların başında gelir. Öte yandan, konuşmalarında açıkça “siyasetçilerin bu kadar çok hukuk konuştukları bir yerde, hukukçuların siyaset yapmasından çekinilmemesi gerektiğini” ifade eden Durakoğlu, yapılanın dar anlamda bir parti siyaseti olmadığını da özellikle vurgular.^[30] Bu bağlamda, siyaset yapmanın yeni siyasal rejime karşı mücadele etmek anlamına geldiği noktada, Baronun bu siyaseti yapma zorunluluğu baş gösterir. Öte yandan, seçimlere katılan diğer grupların Öİ-ÇAG yönetimine yönelik eleştirileri de ağırlıklı olarak siyaset yapmaktan mesleki meselelerle fazla ilgilenmediklerine ve hatta siyaseti de sınırlı ve ideolojik eksende yaptıklarına ilişkindir. İlk grup eleştirilere cevaben Durakoğlu kampanya süresince “orman” metaforunu kullanarak Öİ-ÇAG yönetiminin tek tek ağaçlardan ziyade büyük resme odaklandığının altını çizerek. Bir diğer deyişle, esas mesele olan siyasal iktidarın hukuk devletine, Cumhuriyet ilkelerine, rejime yönelik saldırılarını, yargının bağımsızlığına yönelik ihlallerini görmeden ve bu temel sorunun her türlü diğer meseleyi tanımlar nitelikte olduğunu tespit etmeden, hiçbir mesleki sorunun da çözülemeyeceği öne sürülür. Nitekim Durakoğlu, seçim sürecinde katıldığı bir TV programında avukatların sorunlarını

[27] Fikir Meydanı (2018, 9 Ekim). *UlusalKanal*. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=5eMCUI-CqR8>

[28] Sosyal Hukuk. (2018, 11 Eylül). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 1. *MedyascopeTV*. Erişim adresi: <https://medyascope.tv/2018/09/12/sosyal-hukuk-18-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-1-mehmet-durakoglu-ile-soylesi/>

[29] *Sosyal Hukuk*, 2018, 1.

[30] Günün Konuştuğu (2018, 2 Ekim). Yargının sorunları. HalkTV. Erişim adresi: <https://www.onceilkeceg.org/av-mehmet-durakoglu-gunun-konugu-programi-02-10-2018/>

soran sunucuya kısaca adil yargılamaya ilişkin, cezaevi görüşlerinde getirilen kısıtlamalara ilişkin yanıtı verdikten sonra, esas ormanı görmek gerektiğini, bu siyasal iktidarın bu ülkeyi hukuk devleti yapmak gibi bir derdi olmadığını aktarır.^[31] Benzer şekilde, diğer başkan adaylarının da katıldığı ve herkese eşit sürede cevaplamaları için ortak soruların yöneltildiği bir başka programda da “mesleğe ilişkin temel sorunlar nedir” sorusuna Durakoğlu “Ankara’dır” yanıtını verir ve bu ülkede siyasal iktidarın hukuk devleti kurma derdi olmadığını sürece de sorunların devam edeceğini ileri sürer.^[32]

İkinci grup eleştirilere cevaben ise Durakoğlu genelde İstanbul Barosunun web sayfasını temel referans olarak alır. İktidarın faaliyetleri karşısında sesiz kaldıklarına ya da tutuklu avukatların davalarında yeterince varlık gösteremediklerine yönelik iddialara hep İstanbul Barosunun web sayfasındaki açıklamalara atıfla karşılık verir. İstanbul Barosunun her türlü darbeye ve OHAL’e karşı tavrı kadar avukatların tutuklanmalarına veya basına yönelik davalara karşı duruşunu ortaya koyan açıklamalar hep web sayfasında mevcuttur. Durakoğlu, hiçbir kitle örgütünün darbe girişimine İstanbul Barosu kadar hızlı tepki göstermediğini, takip eden dönemde hiçbir grubun İstanbul Barosundan “daha net, daha açık, daha sert” açıklama yapmadığını da özellikle vurgulayarak, internet ortamında gösterilen bu tavrın kendi yönetimleri bakımından önemini altını çizer.^[33] Öte yandan, kendini esas olarak siyasal iktidarın, hükümetin ve idarenin hukuka ve yargıya müdahalelerinin ve rejime yönelik tehditlerin karşısında konumlandırılan bir grubun, Baro yönetimi olarak hak arayışlarında yeterince görünür olmadıkları, tutuklu avukatların yanında durmadıkları, siyasal iktidarın faaliyetlerine yeterince karşı çıkmadıkları eleştirilerine maruz kalması da siyasetin sınırlarının bir mücadele alanı olduğunu ortaya koyar.

Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubu- Yükseliş (Öİ-ÇAG Yükseliş)

Slogan: Avukatların yükselişi başladı, sen de katıl!

Oldukça detaylı bir kampanya metni olan Öİ-ÇAG Yükseliş Hareketi, kendisini Cumhuriyet değerlerini ve hukukunu koruyan, Atatürk devrimleri ışığında çağdaş, laik, demokratik ve sosyal hukuk devletine bağlı, akıl ve bilimin öncülüğüne inanan bir hareket olarak tanımlar.^[34] Bir kadro ve fikir hareketi

[31] *Günün Konuşu*, 2018.

[32] Hukuk Akademisi (2018, 11 Ekim). İstanbul Barosu “Seçim 2018” Canlı Yayını. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=R5FxikAA6xo>

[33] *Fikir Meydanı*, 2018.

[34] Önce İlke Yükseliş. (t.y.). Erişim adresi: <https://onceilkeyukselis.com/>

olduğunu da ifade eden grup, bu bağlamda Öİ-ÇAG'ın çizgisinden farklı bir ideolojik yaklaşımı olmadığını düşündürür.^[35] Nitekim grubu Öİ-ÇAG'dan ayıran esas özellik, ideolojik farklılıklardan ziyade, Baro yönetiminin nelere odaklanması gerektiğine ilişkindir. Yükseliş Hareketi Öİ-ÇAG ile aynı Kemalist düzlemde yer almakla birlikte, bu duruş üzerinden bir seçim süreci yürütmez. Nitekim uzun kampanya metni de incelediğinde, esasen ideolojik meselelerden ziyade mesleki projelere odaklanan bir hareket ile karşılaşılır. Hatta aynı tespit doğrultusunda, bu grubun ÇAG'da bugüne değin meydana gelmiş ideolojik bölünmelerden farklı olarak, meslek üyeleri arasında gençlerin sayısının giderek artmasının doğurduğu yeni bir arayış sonucu ortaya çıktığı düşünülebilir.^[36] Gerçekten de yakında kıdemi on yıl ve daha az olan avukatların İstanbul Barosu üyelerinin yarısını oluşturacak olması nedeniyle, genç avukatların gündemini sahiplenmek ve yönetime taşımak baro seçimlerinin geleceğini şekillendirebilir bir yaklaşım olacaktır.^[37] Bu anlamda, bu grubun adayı Hasan Kılıç'ın da on beş yıla dayanan baro çalışması deneyimine rağmen diğer adaylardan kuşak anlamında daha genç olması, bu seçimlerde genç avukatlar üzerinden ayrı bir bölünmeye gidildiği izlenimi uyandırır. Nitekim Hasan Kılıç ve ekibi kampanya süresince gençliğe özellikle vurgu yapar. Öncelikle, kadronun hem deneyimli hem de “dinamik” olduğunun altı çizilir. Aynı zamanda, genç avukatların ve

[35] Bu husus, bir TV programında Durakoğlu tarafından da dile getirilir. Kendisine yeni hareketin neden ayrıldığına ilişkin olarak yöneltilen soruya cevaben, Öİ-ÇAG içinde 2010 senesinde yaşanan bölünmenin gerisinde “politik bir süreç” olduğunu, o zamanki farklılaşmanın ilkelere dayandığını, ancak şimdi böyle bir siyasal nedenin olmadığını ifade eder. Bkz. *Günün Konuşu*, 2018.

[36] Öte yandan, yönetimde ön seçim ile ilgili olarak süregelen gerginlik en son 1 Ağustos 2018 tarihinde avukatlara bir SMS ile Mehmet Durakoğlu'nun tek başkan adayı olduğunun bildirilmesi ile zirveye ulaşır; zira Hasan Kılıç 17 Temmuz 2018 tarihinde gruptan adaylığını açıklamıştır. Bu tavır, bazı avukatlar tarafından bir oldubitti olarak nitelendirilir ve yönetime hakim olduğu ileri sürülen tek adamcı zihniyetin bir göstergesi olarak görülür. Avukat Hareketi grubunun başkan adayı Başar Yaltı bu açıklamaya sert tepki veren avukatlardandır. Hasan Kılıç ve ekibinin Öİ-ÇAG'dan ayrılıp yeni bir hareket olarak örgütlenerek seçimlere katılmasının en önemli sebeplerinden biri de bu uygulamanın yarattığı hoşnutsuzluktur.

[37] İstanbul Barosu avukatları ile yapılan bir araştırmada, araştırmaya katılan avukatların %60'ının mesleki kıdeminin 10 yılın altında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bkz. Akbaş, K. (2011). *Avukatlık mesleğinin ekonomi politiği: Avukatların sınıfsal konumlarındaki değişim*. Ankara: Notabene Yayınları. Bu verinin baro üyelerinin kıdeminin yansıtmadığı belirsiz olsa da, araştırmadan üzerinden yedi yıl geçmiş olmasından ötürü sözkonusu kıdemim artmayacağı, hatta tam tersine azalacağı düşünülebilir. Nitekim benzer bir istatistik seçim sürecinde adaylarca da dile getirilmiştir. Bir canlı yayında Kaptan Yılmaz Baroda çoğunluğun gençlerde olduğunu söylerken, Gökhan Ahi ise aynı programda sayı vererek 27.000 avukatın kıdeminin on seneden az olduğunu dile getirir. Bkz. *Hukuk Akademisi*, 2018.

gelecek nesillerin baro çalışmalarına katılması ve görev alması da teşvik edilir ve bu teşvik için Baro konseyinden yerelde farklı örgütlenmelere birçok model önerilir. Hatta grubun web sayfasında bir de “sen de katıl” tuşu bulunmaktadır. Bunun yanında, siyasetin gündemine daha az girmekle birlikte toplumun ve özellikle gençlerin gündeminde yer alan sorunlardan çevre, hayvan hakkı, kadına şiddet ve çocuk istimarının önlenmesi ve ayrıca kadın avukatlara yönelik özel vurgu, hem genç hem de kadınların gündeminin bu grup tarafından özellikle önemsendiğinin göstergesidir. 2017 sonu itibarıyla İstanbul Barosuna kayıtlı kadın avukatların oranının yaklaşık %48 olduğu ve mesleğe katılan genç kadın avukat sayısının giderek arttığı düşünüldüğünde, bu unsurların Öİ-ÇAG içindeki kuşak temelli ayrışmayı devam ettirmesi de mümkün görünür.

Öİ-ÇAG Yükseliş Hareketinin seçim kampanyasını ideolojik bir zemine oturtmaması, eleştirilerin de siyasi iradenin hukuka ve yargıya dönük hamlelerinden ziyade, mevcut yönetime ve özellikle de yönetim biçimine yönelik olması sonucunu doğurur. Gerçi başkan adayı Kılıç genel kurul konuşmasında ülkede bir tek adam rejimi tesis edildiğini söylemişse de^[38], genel olarak grubun yürüttüğü kampanyada siyasal iktidarın doğrudan hedef alınması söz konusu olmadığı gibi Kılıç'ın üslubu da diğer adaylar kadar sert değildir. Örneğin bir TV programında aidat ödemeyen baro üyelerinin meslekten çıkarılması uygulaması konuşulurken, Kılıç meselelere keskin bakmak istemediğini, öncelikle meselenin sebeplerini anlamak gerektiğini söyleyerek daha ılıman bir tutum sergiler.^[39] Nitekim ilerleyen sayfalarda yer alan avukatların mesleki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik projelerin bir kısmı da, örneğin yeşil pasaport ve KDV'nin düşürülmesi gibi, esasen devlet eliyle düzenleme gerektiren çözümlerdir ve bu gibi vaatlerin hükümet ile bir pazarlığa girilmeden yapılması da mümkün değildir. Öte yandan, Kılıç'ın mevcut Baro yönetimine karşı da sert ve muhatabını doğrudan hedef alan bir tutum benimsemediği görülür. Nitekim mevcut yönetime karşı getirilen eleştiriler de kendi yönetimlerini tanımlarken kullandıkları “birilerinin seçilmesi için dayatılacak yöntemler yerine, ilkelerin ve değerler bütünüünün savunucusu olma yolunda verilecek mücadeleden yanadır” ya da “başkancı yönetim anlayışını asla ve asla kabul etmeyen kadro hareketi” gibi ifadeler üzerinden daha dolaylı olarak dillendirilir.^[40] Bu eleştirilerin ilki, Öİ-ÇAG adaylarının ön seçim ile belirlenmemesine yönelik iken, ikincisinde ise tek kişinin karar verici konumunda olduğu bir yönetim anlayışı eleştirilir.

[38] Yeniçeri, İ.A. (2018, 20 Ekim). İstanbul Barosu'nda gergin genel kurul. T24. Erişim adresi: <https://t24.com.tr/haber/istanbul-barosunda-gergin-genel-kurul,727923>

[39] *Hukuk Akademisi*, 2018.

[40] *Önce İlke Yükseliş*, t.y.

Meslektaşlar arasında ayırım yapılmadan eşit hizmet ve destek sunulacağına söylenmesi de, mevcut yönetime yönelik bir ayrımcılık eleştirisi olarak okunabilir. Bir başka eleştirinin de “cesur baro güçlü avukat” başlığı üzerinden dile getirildiği görülebilir. Baronun avukatı güçlendirmesinin, yargıyı ve adaleti de güçlendireceği iddiası üzerinden, mevcut yönetime yönelik olarak avukatları güçsüz kıldığı eleştirisi getirilir. Bunun bir parçası olarak, ekonomik hak ve iş kayıplarına karşı “pasif bir anlayış içerisinde olmayacak, tepkisellikten uzak genel tavır acilen terk edilecektir” cümlesi ile de mevcut yönetimin yeterince etkin olamadığı ifade edilir.

Öte yandan, metinde yer alan şu ifade ile hukuk ve siyaset ilişkisine dair bir yaklaşım ortaya konulmakla birlikte, bu mesajın mevcut siyasi iktidarın hangi uygulamasına yönelik olduğuna dair net bir çıkarımda bulunmak mümkün değildir: “Hukukun siyasetin amaçları doğrultusunda toplumu tasarlamak için bir araç olarak kullanılmasına şiddetle karşı çıkar. Yargı tarafsızlığını ve tam bağımsızlığını savunur”.^[41] Hatta bu ifadeler, esasen bu hareketin dayandığı Kemalist ideolojinin kuruluş uygulamaları ile de çelişmektedir zira özellikle de ilk yıllarında yeni rejimin toplumu tasarlarırken kullandığı en önemli araçlardan biri hukuktur. Sonuç olarak, her ne kadar başlangıçta kaleme alınmış olan Kemalizm vurgusu siyasi bir izlenimi verse de, oldukça kapsayıcı bir programa sahip bu grubun aslında mesleki yanı ağır basan ve mesleki çözümler peşinde koşan bir kampanya yürüttüğü görülür. Dahası, grup kendini Cumhuriyet değerlerine sahip çıkmak üzerinden mevcut siyasal iktidarın karşısında konumlandırıyor görünse de, esasen iktidarı doğrudan hedef almayan bir dile sahiptir. Kılıç, avukatsız bir yargı özlemi olduğuna dair bir eleştiri yapsa bile, Durakoğlu gibi açıkça bunu siyasi iktidarın hukuk anlayışına bağlamaz.^[42] Diğer yandan, siyaseti, yol, havaalanı, tünel ve benzeri projeler üzerinden sadece hizmete indirgeyen yaygın anlayışın, avukatlara hizmet söyleminde birebir devralınmış olması da ayrıca dikkat çekicidir. TV programlarında siyasi anlamda çatışmacı olmayan ve siyasi iktidarı hedef göstermeyen bir dilin benimsenmesi ve mesleki sorunlara yönelik kimi kanun değişikliği de içeren formüller geliştirilmesi bu tercihin bilinçli olduğunu düşündürür. Sonuç olarak, bu grup mevcut yönetimin tarzına, pasifliğine ve mesleği merkeze almamasına yönelik eleştirilerini, kuşak farklılığı üstünden bir siyasi ayrışma unsuru olarak yansıtır. Dolayısıyla, bu grubun da aslında Baronun siyaset yapmasını benimsemediği, hatta aynı tabana dayanan iki gruptan birisi olarak, geniş anlamda siyaseti içinden çıktığı Öİ-ÇAG’a bıraktığını ve kendisini mesleğin siyasetini yapan yeni bir grup olarak

[41] *Önce İlke Yükseliş*, t.y.

[42] *Hukuk Akademisi*, 2018.

sunduğunu düşünmek mümkündür. Bu tarz ile aynı zamanda siyasi iktidarın hedefinde olma ihtimalleri de azalır. Diğer yandan, grubun mevcut yönetime yönelik eleştirileri arasında fazla siyaset yapılmasına ilişkin bir eleştirinin de bulunmadığı ayrıca not edilmelidir.

Avukat Hakları Grubu

Slogan: *Mesleğini Değil, Baroyu Değiştir!*

Öİ-ÇAG'dan ayrılan avukatlardan oluşan bu grup ilk olarak 2016 seçimlerine katılır ve Ömer Kavili'yi aday olarak gösterdiği bu seçimlerde %12 oranında oy alır. Grubun 2016 seçimlerinde öne çıkan en önemli iddiası, temelde Türkiye siyasetinin genel hattından ayrılamayan baro gruplarına yeni bir soluk getirdiğidir. Avukat Hakları Grubu, Barodaki mevcut grupların her birinin ülke siyasetini yöneten partilerle ilişkilendirilebileceğini ve bu nedenle kendileri ortaya çıkana kadar seçimlere her defasında “memleket konjonktürüne paralel bir atmosferde” gidildiğini ileri sürer. Hatta tam da bu nedenle 2016 seçimlerinin sadece avukatlara ve haklarına odaklı bir grubun ortaya çıkmış olmasından ötürü özel olduğunu iddia ederler:

“2016 seçimini biraz özel kılan şey; Baro siyasetinde ‘hazır köşe gruplar’ ve siyasi yelpazeden fazlasıyla farklı ve bağımsız, üyelerinin siyasi görüşlerinin farklılığı ile ayrılmayan, hatta bu farklılıkları fark etmeye vakti açıkçası pek merakı da olmayan, sadece Avukat ve meslektaş haklarına odaklı, gizli ajandası olmadığı gibi açık ajandasında da ‘sert ve net’ Hukuk Politikalarına yer veren Avukat Hakları Grubunun seçime katılmış olmasıdır”.^[43]

2016 yılındaki seçimi dördüncü sırada tamamlayan grup, çok kısa sürede, kısıtlı bir bütçeyle ve daha da önemlisi “Baro ve ülke siyasetinde yer etmiş, köklü gruplara karşı” yarıştıkları için kendilerini başarılı addederler.

Bu motivasyonla girdikleri 2018 seçimlerinde ise bu defa Gökhan Ahi ile yarışan grup %10 civarında bir oy alır ve bu sonuçla Öİ-ÇAG ve Öİ-ÇAG Yükseliş Hareketinin ardından seçimi üçüncü tamamlar. Kendisini ilkesel olarak “Demokrasi, Adalet, Eşitlik, Özgürlük ve Hukukun Üstünlüğü”nü esas alan, Avukatların Haklarını öncüleyen; çağcıl, laik, Atatürk İlke ve İnkılaplarını, Cumhuriyetin değerlerini benimsemiş bir oluşum” olarak tanımlasa da, grubun içinden çıktığı Öİ-ÇAG gibi bu temel duruş üzerinden siyasete meyletmeyeceğinin de her defasında altı çizilir. Nitekim Gökhan Ahi başkanlığını açıkladığı konuşmasında, baro yönetmenin ciddi bir iş olduğunu söyledikten sonra bunun “sözde ve görünüşte Atatürkçü olmak becerisi” olmadığını belirtir.

[43] Avukat Hakları. (t.y.). Erişim adresi: <https://www.avukathaklari.net/>

Burada mevcut yönetime yönelik olarak, bir yandan Cumhuriyet'in kurucu ilkelerine ve Atatürkçülüğe devamlı vurgu yaptıkları ancak bu ilkelerin giderek zayıflatıldığı şu dönemde “ne Cumhuriyeti, ne İstanbul Barosunu, ne de avukatlık mesleğini korumayı beceremedikleri” eleştirisi getirilir. Bu bağlamda, grup siyasal iktidarın mesleğe müdahalesine karşı çıkar; ancak bu müdahaleye yeterince tepki gösterilmediği eleştirisi üzerinden esas olarak karşısına mevcut Baro yönetimini alır. Bu tavır şu ifadede en net halini alır: “Sizler gibi önce avukat hakları diyoruz. Grubumuzun adı bile, tek başına ne yapmak istediğimizi özetliyor. Bizim için avukat ne kadar güçlü olursa, savunma da hukuk da o kadar güçlü olur. Hukuk güçlü olursa ülke de güçlü olur. Bu yüzden “önce ilke” değil, Önce Avukat Hakları diyoruz”.^[44] Slogandan da anlaşılacağı üzere kampanya süresince İstanbul Barosunda birşeylerin değişmesi gerektiğinin sürekli olarak altı çizilir. Bu değişim isteği de esasen, avukatların maruz kaldıkları sorunları umursamayan, büyük sözlerle avukatların gözlerini boyayan, avukatları siyasi görüşlerine göre ayıran, avukatlara ideolojik konumlarına göre sahip çıkan, mesleğin sorunlarını “boş siyasi söylemlerle çözmeye” çalışan mevcut yönetim anlayışının değiştirilmesi isteğidir.^[45]

Mevcut yönetime yöneltilen bir önemli eleştiri de -ki grup olarak ayrılmalara da gerisinde bu çatışmanın yattığını düşünmek mümkündür- salt kendi çıkarlarını gözetken, demokratik ve şeffaf olmaktan uzak yönetim anlayışı ve pratiğine yöneliktir. Bu nedenle, grubun ilkeleri arasında yönetimin ayırım gözetmeden tüm avukatları kucaklayacağı, başkan adaylarının sadece bir kez aday olabileceği, ulusal ve uluslararası anlamda kabul görmüş şeffaflık ve açıklık ilkelerini benimseyeceği özellikle belirtilir.^[46] Bu yaklaşım, Gökhan Ahi'nin başkanlık açıklamasında özellikle vurguladığı genç ve yeni nesil aaro hedefiyle de tutarlıdır. Gerçekten de Yükseliş Hareketine çok benzer bir şekilde, Avukat Hakları Grubu da hem önerdiği yönetim kadrosuyla hem genç avukatların sorunlarını ve beklentilerini öncelikli olarak ele alma taahhütleriyle hem de kampanya süresince kullandıkları dil ile oldukça genç ve dinamik bir grup görüntüsü çizer. Burada, gençlere yapılan vurgunun, şimdiye kadarki yönetimlerin kalıplaşmış düşüncelerine, arkaik yönetim anlayışlarına, teknolojiye mesafeli duran baro çalışmalarına karşı yeniyi, çağdaşı, hızlıyı ve etkiliyi getirmek anlamına geldiği düşünülebilir.^[47] Bu bağlamda grup, meslek sorunlarının bırakılıp siyasete karı-

[44] *Avukat Hakları*, t.y.

[45] *Avukat Hakları*, t.y.

[46] *Avukat Hakları*, t.y.

[47] Sosyal Hukuk. (2018, 3 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 4. *MedyascopeTV*. Erişim adresi:

şılmasından ve baro gruplarının siyasi partilerin uzantısı olmasından rahatsız olduğu için kendini apolitik olarak tanımlar ve bu apolitik duruşu da mesleğe saygı ile ilişkilendirerek, İstanbul Barosu yönetiminin “günlük ve anlık bir iş” olan siyasetle uğraşmaktan ziyade, mesleğin sorunlarına çözüm bulması gerektiğini ileri sürer. Bir diğer deyişle grubun, ülkeye hakim politik ve ideolojik tartışmaların üretildiği alan olarak siyasete mesafeli durduğu, ancak mesleğin çıkarlarını ve sınırlarını korumak, toplumun gözünde mesleğin itibarını yükseltmek, yasama ve yürütmenin hukuka ve avukata yönelik hamlelerine karşı mücadele etmek, hakim ve savcıların avukatları küçümsemesine karşı savunmayı güçlendirmek anlamında mesleğin siyasetini yapmak konusunda kararlı olduğu söylenebilir.^[48] Nitekim, grubun 2018 kampanyası süresince kullandığı dil, atıfta bulunduğu meseleler, eleştirilen konular da özellikle mesleki niteliktedir.^[49] Ancak, gerek avukatların haklarının korunması ve mesleğin itibarını yükseltilmesi gibi daha soyut konularda verilecek mücadelenin gerekse avukatlık stajı, sınavı, ücretleri, hukuk fakültesi sayıları gibi daha somut konularda yapılacak çalışmaların mevcut siyasi konjoktürden etkilenmeksizin yürütülebilecek faaliyetler olduğunu düşünmek de naif bir yaklaşım gibi durur.

Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi

Slogan: *Çözüm için baroda değişim ve gelişim*

Siyaseti ve ideolojiyi dışlayan, bu düzlemde gruplaşmaya hatta “grup” kelimesine dahi ayırıştırıcı ve ötekileştirici anlam taşıması nedeniyle karşı olduğunu açıkça ifade eden, özellikle mesleki ilkeler düzleminde bir araya gelme arayışında olduğunu ileri süren bir hareket olarak kendini tanıtır. Bu yaklaşım şu ifadede net bir şekilde görülebilir:

“Vatandaşlarımızın ve hepimizin ihtiyacı olan “Demokrasi”, “hukuk devleti”, “adalet” ve “hukukun evrensel değerleri” için her zamankinden daha çok güçlü savunmaya/avukatlık mesleğine ve baroya ihtiyaç vardır. Bu nedenle tüm meslektaşlarımızı; kişisel, siyasi, gruplar arası veya başka nedenlerle çekişmeleri bir kenara bırakarak, meslek ilkeleri etrafında toplanmaya, birlik ve beraberlik içerisinde hareket etmeye davet ediyoruz. Adalet ve avukata hizmet eden bir baroyu ancak bu şekilde gerçekleştirebiliriz. Artık

<https://medyascope.tv/2018/10/03/sosyal-hukuk-21-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-4-gokhan-ahi-ile-soylesi/>

[48] *Avukat Hakları*, t.y.

[49] Avukat Hakları Grubu (2018, Ekim). Mesleğini değil, Baroyu değiştir! [Broşür] Erişim adresi: <https://www.avukathaklari.net/wp-content/uploads/2018/10/AHD-Brosur-14x20.pdf>

seçim sonrası; İstanbul Barosunu “hangi grubun” kazandığını değil “hangi değerlerin kazandığını” konuşmamız gerekmektedir”.^[50]

Nitekim seçim sonrasında artık hangi grubun kazandığını değil hangi değerlerin kazandığını konuşmak gerektiği söylenir. Bu yaklaşımın hareketin yeni olmasından dolayı henüz tabanının sağlam olmamasından veya salt başkan adayı Canpolat’ın çevresinde şekillenen bir hareket olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Gerçekten de, seçim broşürü, web sayfası ve programlar incelendiğinde, hareketin büyük bir kitleye sahip olmadığı ancak böyle bir kitlenin yaratılmak istendiği izlenimini edinmek mümkündür. Öte yandan, Canpolat bir TV programında birkaç kere İstanbul Barosunun görevinin ister mobbing ister çevre ve hayvan hakları gibi örneklerde olduğu üzere tüm toplumsal sorunlara çözüm üretmek zorunda olduğunu ifade eder.^[51] Hatta aynı programın sonuna doğru hukukla siyaset arasındaki sınırı da şöyle çizmeye çalışır: “Hukuk siyasetin ta kendisidir ama hangi partinin hangi ilçe başkanı ile uğraşmak bizim işimiz değil, bizim işimiz hukuk siyasetidir. Hukuk zihniyettir. İki kişinin bulunduğu yerde hukuk başlar. Dolayısıyla her sorun bizim ilgi alanımıza girmektedir bunlara somut çözümü beraber arayacağız”. Canpolat, beraber davranılırsa sonuç alınacağını da Ömer Kavali’nin tutuklanması ve hızla serbest kalması üzerinden örneklendirir. Keza İstanbul Barosunun sıradan bir meslek kuruluşu olmadığını ve kanunda insan haklarını korumak gibi birçok başka değer de bulunduğunu başka bir programda ifade eder.^[52]

Bu ifadelerden grubun hem hukukun mevcut durumuna hem de Baroya ilişkin birtakım eleştirileri olduğu anlaşılır. İlkine ilişkin olarak, hak adalet kavramlarının çok tartışıldığından, her kesimden şikayet olduğundan ve hatta Cumhurbaşkanının bile bunu “halk, adalet diyor” tarzında dile getirdiğinden bahsedilir.^[53] Başka bir programda ise Adalet Bakanlığına yönelik, özellikle de adliyelerin baroların talepleri ve avukatların ihtiyaçları hesaba katılmaksızın planlandığı yönünde, bazı eleştiriler dile getirilir.^[54] Ancak genel olarak hukukun içinde bulunduğu durumun ortaya çıkmasına kimin ya da neyin sebep olduğu da açık değildir. Hatta hukukun bu durumu hakkında özel bir değerlendirme

[50] Baroda Değişim ve Gelişim. (t.y.). Erişim adresi: <http://barodadegisimvegelisim.com/>

[51] *Hukuk Akademisi*, 2018.

[52] Sosyal Hukuk. (2018, 26 Eylül). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 3. *MedyascopeTV*. Erişim adresi: <https://medyascope.tv/2018/09/26/sosyal-hukuk-20-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-3-talat-canbolat-ile-soylesi/>

[53] *Sosyal Hukuk*, 2018, 3.

[54] *Hukuk Akademisi*, 2018.

yapmaktan kaçınıldığı izlenimi uyarır. Diğer yandan, Baronun “demokratik, çoğulcu, katılımcı ve şeffaf” yönetilmesini sağlayacakları ve mesleğin sorunlarını çözmek amacıyla STK, kamu kurumları, Hükümet ve TBMM ile çalışmaktan “çekinmeyecekleri” de ifade edilir. Burada seçilen kelimeler mevcut yönetimin bu konularda diğer kurumlarla ve aktörlerle işbirliği yapmamasına yönelik eleştiri niteliğindedir. Tam da bu nedenle, meslek örgütünün olması gerektiği gibi “demokratik, çoğulcu ve katılımcı” şekilde yönetilmediğine ilişkin bir eleştirinin de dolaylı yoldan dile getirildiği düşünülebilir. Bu eleştiri esasen mesleki sorunların çözümünde avukatların birlikte çalışmasının önemine yapılan vurgu bağlamında anmalıdır. Nitekim Canpolat bir TV programında İstanbul Barosunun kendini dışarıya kapattığını vesadecce belirli sosyal medya açıklamaları ile yetindiğini belirttiikten sonra, çıkacak her yasaya olumlu katkı vererek görüş belirtmesi gerektiğini ve “küstüm oynayamayacağı” nı ekler.^[55] Hatta “sorduğunuz zaman ülkedeki sorunlar size hedef gösteriliyor ama meslek sorunlarımız aldı başını yürüdü” sözlerinde ifadesini bulan yakınma da esasen Baronun geniş anlamda siyasete dahil olmasına ilişkindir. Bu yakınmanın gerisinde siyasal iktidara karşı verilen mücadele nedeniyle ve Baronun bir muhalefet odağı gibi hareket etmesinden dolayı meslek sorunlarının yeterince ele alınamadığı ve çözüme kavuşturulamadığı eleştirisi yatar.

Baronun mevcut yönetimine ilişkin birçok eleştirisi olan, ancak siyasal iktidara yönelik görünür bir eleştirisi olmayan bu grubun, esasen “grup ve grupçuluktan uzak” ve “mesleki ilkeler” üzerinden yürütmeyi taahhüt ettikleri yönetimi hangi ilkelere referansla kuracağı açık değildir. Bir yandan başkan adayları Canpolat’ın, Hukukun Üstünlüğü Platformu, Türk Hukuk Enstitüsü^[56] ve Türk Mühendisler Birliği İstanbul Şubesi gibi hükümete oldukça yakın kuruluşların açık desteğini kazanması kendisine iktidar destekli olmak üzerinden yöneltilen eleştirileri haklılaştırır gibi durur. Nitekim, 2018 genel kurulunda ÖDAV başkan adayları Eren Keskin Canpolat’a İbrahim Kaboğlu’nun üniversiteden ihraç kararında imzası bulunması nedeniyle “keşke siz aday olmasaydınız” diyerek bu yönde bir tespitten yola çıkar. Bu bağlamda, grubun kampanyasında ve Canpolat’ın konuşmalarında öne çıkan, mesleki meselelerin Baronun geniş anlamda siyaset yapmaktan vazgeçmesi durumunda çözülebileceği vurgusu, özünde Baroyu siyasetin dışına taşıma gayesinin bir uzantısıdır. Bu yaklaşımın da esasen siyasal iktidarın meslek örgütlerinin siyaset yapmaması yönündeki arzusuna karşılık geldiği söylenebilir.

[55] *Sosyal Hukuk*, 2018, 3.

[56] 1977’de kurulan ve kendini ülkücü olarak tanımlayan grup, web sayfasındaki bilgilere göre birtakım hukuki faaliyetler yürütür. Bkz. <http://www.the.org.tr/>

Fikret İlkizSlogan: *Bizim Baromuz*

Seçimlere az bir süre kala, neredeyse sürpriz şekilde yarışa bağımsız aday olarak katılan Fikret İlkiz, adaylığıyla ilgili bir soruya seçim öncesi yapılan genel kurul konuşmasındaki sloganına atıfla “hepimizin barosunu yaratmak istiyoruz” diyerek cevap verir. Nitekim, seçilen slogan da “bizim baromuz”dur. Bu anlamda İlkiz, meslekte yaşananlar herkesin gözü önünde olup biterken niçin bir şey yapmadığı veya ne yaptığı sorulduğunda bir cevabı olmasını arzu ettiği için aday olduğunu ifade eder.^[57] Bu açıklamayla esasen adaylığının kişisel bir seçime dayandığını, gerisinde bir hareketin ya da bir kadronun bulunmadığını da dile getirmiş olur. Zor zamanlardan geçildiğini söyleyen İlkiz, bu bağlamda yönetiminin hedeflerini de insan hak ve özgürlükleri temelinde yükselen bir hukuk, tarihsel birikiminden güç alan etkin bir Baro ve avukatlığın geleceği ve geleceğin avukatlığı olarak ortaya koyar.^[58] Hukuk güvenliği, adil yargılanma hakkı, bağımsız yargı gibi temel sorunları sıralayan İlkiz, mesleğin pazar ekonomisi ve devlet baskısı arasına sıkıştırıldığını söyler. İlkinde dair, diğer gruplardan farklı olarak, küresel ekonominin kısılcacında avukatlığın ticarete dönüştüğü ve avukatlık gelirlerinin büyük firmalar elinde toplandığına dair tespitler yapar. Diğer gruplar gibi, genç avukatların çalışma şartlarına ve temsil sorunlarına değinir; ancak İlkiz’in avukatlığa ilişkin piyasa referansı, söylemini diğer gruplardan farklılaştırır. Öte yandan, avukat tutuklamalarıyla savunmanın etkisizleştirildiğine ve kriminalize edildiğine İlkiz de vurgu yapar, ve sonrasında bu hususta hukuk, sokak siyaseti ve geniş anlamda siyaset arasındaki ilişkiyi şöyle kurar:

“.. Bir türlü bizim olmamızı istemiyorlar. Ne yaparlarsa yapsınlar bizsiz de bir şey yapamıyorlar. Biz var olduğumuz sürece, onların siyasal anlamdaki politikalarını yürütmelerine karşı çıkarız. Hukuk bazen başkaldırıdır, bazen bir mücadele aracıdır. Hukukla başkaldırımı gerçekleştirdiğiniz andan itibaren, hak ve özgürlükleri ya da hak ihlallerinin önüne hukuken barikat kurmuş olursunuz. Bazen barikatlar ve sokak güzeldir aslında”. Sözkonusu yargılamalarda dışarı atılan avukatlara dair de: “Biz tartışmayı yaratırız, bir tartışmayı açarız, biz görüşlerimizi söyleriz, ama bunları yaparken bizim

[57] Sosyal Hukuk. (2018, 9 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 5. *MedyascopeTV*. Erişim adresi: <https://medyascope.tv/2018/10/09/sosyal-hukuk-22-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-5-fikret-ilkiz-ile-soylesi/>

[58] Kepenek, E. (2018, 16 Ekim). Baro Başkan adayı İlkiz: Adliye bizimdir, sarayları kim istiyorsa alabilir. *Bianet*. Erişim adresi: <https://m.bianet.org/bianet/hukuk/201697-baro-baskan-adayi-ilkiz-adliye-bizimdir-saraylari-kim-istiyorsa-alabilir>

elimizdeki en büyük siyasal güç aslında ifade ettiğimiz siyasal güç, hukukun ta kendisidir. Onun için, biz hukukla siyaseti yaratırız. Ama ne zaman siyaset, hukuku kendisine araç olarak görmeye başlarsa o zaman sizin karşınıza bu tür baskılar çıkmaya başlar”.^[59]

Bu satırlarda hukukun hem siyasete karşı hem de kendi başına bir güç olarak görüldüğü dile getirilir ve bu güç de hukukun hem kendisinden hem de savunulan (temsil edilen) hak sahiplerinden gelir. Hatta hukukun siyaset yaratabilme kapasitesine de değinilir zira hukuken ortaya konulan talepler kimi zaman iktidar sahiplerinin siyasa geliştirmesine de etki eder. Diğer taraftan, Fikret İlkiz seçim bildirgesinde insan haklarının etkisizleştirildiğine, ülkenin anayasasızlaştırıldığına, hukukun meşruiyetini yitirdiğine, ve siyaset ile bürokrasinin masumiyet karinesini ihlal ederek yargıyı yönlendirdiğine de değinir. Bir TV programında bu durumu şu sözlerle dile getirir:

“Avukatlık mesleğinin problemi bu memlekettir, öyle baktığınız andan itibaren bu ülke toprakları üzerinden avukatlık mesleğini yapan meslektaşlarımız Türkiye’ye kendini borçlu hisseden ve hak ve hukuk ve insan hakları alanında çalışan insanlardır. Başka bir deyişle bize emanet edilmiş olan insanların haklarını korumak biz avukatların görevidir. Bu görevi yerine getirirken bağımsızlığımızdan kaynaklanan ve kendi gücümüzden kaynaklanan olanaklarımızla mesleği sürdürürüz. Bu mesleği yaparken de aslında hiçkimseye de bağlı değilizdir. Fakat bazen hatta Türkiye gibi bir ülkede, genellikle, bu anlamda avukatlar istenmediği için, problem dediğiniz konu aslında insanların hak arama özgürlüğü konusundaki karşılaştıkları problemlerdir. O halde avukatların zaten kendisine özgü problemleri vardır, meslekten kaynaklanan problemleri vardır ama bizim en büyük ve önemli sorunlarımızdan birisi laik, demokratik, hukuk devleti ilkelerinin yaşama geçebilmesi ve kurulması için var gücümüzle çalışmaktır. Bu çalışmayı başladığınız andan itibaren birdenbire kendinizi hem mesleki sorunlar anlamında hem de hukuki devleti anlamında sorunların tamamıyla içinde bulursunuz. Dolayısıyla bize emanet edilmiş olan haklar ya da korunması istenen haklar bakımından sorun sanıldığından da büyüktür ve en son geldiğimiz noktada yaşadığımız bu yıllarda baktığınızda zor zamanlarda avukatlık yapmak her zaman için zordur”.^[60]

Avukatlık mesleğinin sorununun “bu memleket” olduğuna dair söylemin, mesleğin en büyük sorununun “Ankara” olduğunu ifade eden Durakoğlu ile benzerliği açıktır. Keza, Baronun Meclis dışı muhalefet olarak, hak ve

[59] *Sosyal Hukuk*, 2018, 5.

[60] *Sosyal Hukuk*, 2018, 5.

özgürlükler açısından iktidarı sınırlayan bir güç olduğunu söylemesi de bir başka benzerliktir.^[61] Bu anlamda İlkiz de mesleki sorunlardan bahsederken bunların aslında hukuk devleti sorunlarıyla çok iç içe olduğunu dile getirir. Bu sorunların çözümünü ise “eşit, paylaşımcı ve müzakere esasına dayanan” bir “beraber yönetim”de görür zira devasa sorunların, sadece bir başkan ve yönetim kurulu eliyle ortadan kaldırılmasının güç olduğunu ileri sürer. Öte yandan Barodaki mevcut yönetime ve meslektaş Durakoğlu’na yöneltilmiş dikkat çeken bir eleştirisi bulunmayan İlkiz’in, siyasetin gündemindeki birçok tartışmalı konuya değindiği 2018 genel kurul konuşması ise oldukça siyasidir.^[62] Örneğin, hem bütün Barış Akademisyenlerinin avukatı olduğunu hem de İbrahim Kaboğlu’nun gerçekten vekili olduğunu söyleyen İlkiz, İş Bankası’nı siyaset malzemesi edilmesine karşı söylediği “Atatürk’ün mirasını korumayı bilin” veya “Yüksek hakimlerin ayağa kalkarak saygı göstermelerini isteyebilirsiniz onlar sizin savcılarınız sizin hakimlerinizdir, bizim değil” ya da “saraylar sizin olsun, adliyeler bizim” gibi ifadelerle de siyasi iktidara karşı tavrını ortaya koyar. Bu bağlamda, mesleğin sorunlarını siyasete bağlayan ve siyasi iktidara karşıt bir tavır alan İlkiz, genel kurul konuşmasının sonunda ekibiyle neyi temsil ettiğinin altını bir kez daha çizer: “Cumhuriyetin tüm kazanımlarını korumak bizatihi bizim varlık nedenimizdir, sakın kimse bunu aklından çıkartmasın”.^[63] Bu anlamda, bir yandan özgürlükçü bir çizgide durmayı tahahhhüt ederken bir yandan da mesleğin Cumhuriyet’e yönelik bağlılığını da dile getirmiş olur.

Özgürlükçü Demokrat Avukatlar (ÖDAV)

Slogan: *Biz Varız! Yan yanayız!*

ÖDAV söylemini çok net şekilde siyasi bir eksene oturtan, seçim kampanyasını ağırlıklı olarak ideolojik ilkeler üzerinden yürüten ve bu yöntemi açıkça benimseyen bir gruptur. Medet Serhat, Şevket Epözdemir ve Tahir Elçi gibi faili meçhul cinayetlere kurban giden Kürt avukatların yolunu takip ettiğini, onları kendine fikir lideri olarak aldığını söyleyen grubun başkan adayı Eren Keskin de 2018 genel kurulunda yaptığı konuşmaya öncelikli olarak “hukuk mücadelesinin siyasi mücadeleden ayrı düşünülmemeyeceğini” ifade ederek

[61] Öğreten, T. (2018, 17 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Fikret İlkiz: Görevini yapan baro etkili bir baskı aracıdır. *Diken*. Erişim adresi: <http://www.diken.com.tr/istanbul-barosu-baskan-adayi-ilkiz-gorevini-yapan-baro-iktidara-karsi-etkili-bir-baski-aracidir/>

[62] Fikret İlkiz Genel Kurul Konuşması (2018, 20 Ekim). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=3UeDKx4x5wA>.

[63] *Fikret İlkiz Genel Kurul Konuşması*, 2018.

başlar.^[64] Baronun en temel meselesinin hak ihlalleri olduğunu ve bu meselenin de siyaset yapmadan, sistemi tartışmaya açmadan çözülemeyeceğini öne süren grup, bu anlamda hem siyasal iktidara hem mevcut baro yönetimine hem de aslında devleti resmi ideoloji üzerinden düşünen ve işleten tüm diğer gruplara muhaliftir. Kendini bu anlamda seçime katılan tüm gruplardan da ayrı bir yere koyar. Nitekim başkan adayı Keskin bu durumu genel kurulda şöyle ifade eder:

“Bu coğrafya iki anlayış arasına hapsedilmiştir. Bugün burada gördüğümüz de budur. Türk İslam sentezi diyoruz değil mi resmi ideoloji için? Bir taraf Türkçü, ulusalcı, Avrasyacı militer kesim. Bir taraf İslamcı. Türkiye’yi yönetme kavgasında da Baroyu yönetme tartışmalarında da bu iki anlayışa hapsedilmek isteniyoruz. Biz bunların arasından üçüncü anlayış olarak çıkıyoruz”.^[65]

Bir diğer deyişle, ÖDAV mesleki sorunların ülkenin sorunları bağlamında düşünülmesi gerektiğine, avukatlığın sıkıntılarının da haksızlıkların ve hukuksuzlukların dışında anlaşılacağına inanan ve bu bağlamda da Baronun siyasi olmadan hak ihlallerini tartışamayacağını öne süren bir yaklaşıma sahiptir. Bu yaklaşımı Keskin bir programda sarf ettiği şu sözlerle de apaçık ortaya koyar: “Hukuktan söz edebilmek için, hukukçuların haklarından söz edebilmek için mutlaka bu konunun da sistemle birlikte tartışılması gerektiğini düşünüyoruz. Devletin, resmi ideolojinin kırmızı çizgilerini tartışmadan hukukun demokratikleşebileceğine inanmıyoruz...”^[66] Bu bağlamda, avukatların ekonomik sıkıntılarına, özlük haklarına, çalışma koşullarına ilişkin sıkıntılarının siyasi meseleler olarak mı mesleki sorunlar olarak mı tartışılması gerektiğine ilişkin bir soruya cevaben de, Keskin net bir şekilde bu coğrafyada yaşanan hiçbir hak ihlali alanının siyasetten ve sistemden bağımsız tartışılmayacağını, avukatların da diğer insanlar gibi ekonomik sıkıntılar yaşadığını ve bunun da ancak sistem üzerinden düşünülebileceğini söyler. Aynı programda kendisine yöneltilen siyasal düzen içinde Baronun yerinin ne olduğuna ilişkin soruya da Keskin, çok etkili bir meslek kuruluşu olarak nitelediği İstanbul Barosunun herşeyden önce siyasal iktidarın üzerinde mevcut Anayasanın değiştirilmesi konusunda demokratik bir baskı oluşturması gerektiği yanıtını verir ve mevcut yönetimi

[64] Eren Keskin Genel Kurul Konuşması (2018, 20 Ekim). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=KyrzoonsMQ>

[65] *Eren Keskin Genel Kurul Konuşması*, 2018

[66] Sosyal Hukuk. (2018, 17 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 7. *MedyascopeTV*. Erişim adresi: <https://medyascope.tv/2018/10/17/sosyal-hukuk-24-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-7-eren-keskin-ile-soylesi/>

ve TBB'yi bunu gerçekleştirmedikleri için özellikle eleştirir.^[67] Aynı zamanda Baronun Türkiye'nin altında imzası bulunan uluslararası sözleşmeleri uygulaması konusunda da etkili bir rol oynaması gerektiğini ve uygulamada karşılaşılan eksiklikler konusunda siyasi iradede hesap sorması gereken bir örgüt olduğunu da ayrıca belirtir.^[68] Grubun tüm açıklamalarında görünen odur ki bu hesap sorma, siyasi iktidara yönelik suçlayıcı bir tavır takınmaktan öte mevcut mekanizmaları işletmeye, devlete uluslararası hukuk bağlamındaki yükümlülüklerini hatırlatmaya ve siyasi iradenin hesap verebilirliğini sağlamaya yönelik bir aktivizm biçimidir adeta. Bu anlamda, Baro kendisini siyasetten ayıramaz; zira avukatlar devletin hukuk ile olan ilişkisinin yönünü ve niteliğini belirleyebilecek etkililikte bir meslek grubudur. Nitekim Keskin de sıklıkla Türkiye siyasi tarihinde devletin hukuku ihlal ederek gerçekleştirdiği ve hiçbir zaman yüzleşilmemiş faaliyetlerinin bugüne olan etkilerine atıfta bulunurken, bunları avukatlık mesleğini tanımlayan sorunların da temeli olarak alır.

Siyasi tartışmalara ve mücadelelere girmeden avukatlık mesleğinin sorunlarının çözülemeyeceğini vurgulayan bu yaklaşım, ilk bakışta tüm gruplar içinde en çok Öİ-ÇAG kampanyasında öne çıkan hukukun siyaset olduğuna ilişkin açıklamalarla benzerlik gösterir gibidir. Ancak bir yandan da Öİ-ÇAG grubunun yaklaşımıyla gerek içerik anlamında gerekse yöntemsel olarak taban tabana zıttır. Şöyle ki, ÖDAV resmi ideoloji tartışılmadan ne ülkenin sorunlarının ne de avukatlığın sorunlarının çözülemeyeceğini söyleyerek, bugünkü hukuksuzlukların, haksızlıkların, eşitsizliklerin sebebinin salt mevcut siyasal iktidarın eylemleri üzerinden değil, baskıcı bir devlet geleneği üzerinden açıklar. Hatta başkan adayı Keskin bunu açık açık geçmişle yüzleşmeden demokratik bir hukuk düzeni kurulamaz diyerek dile getirir.^[69] Kuşkusuz faili meçhullere kurban gitmiş avukatların açtığı yolu kendilerine yol edinmeleri de bu siyasi taleple yakından ilgilidir. Oysa Durakoğlu'nun seçim kampanyasında hedef tahtasında tamamen mevcut siyasi iktidarın hukuka, yargıya ve barolara karşı hamleleri vardır ve Baronun temel görevi de bu hamlelere karşı Cumhuriyeti, rejimi korumak ve savunmak olarak tanımlanır. Devlet Öİ-ÇAG kampanyasında sorunsallaştırılmaz; resmi ideoloji de sorunun kaynağı olarak değil, sahip çıkılması gereken temel değer olarak görülür. Tam da bu nedenle, ÖDAV mevcut yönetimi avukatların haklarının korunmasında çifte standartlı davranmakla, Ergenekon davası ve benzeri davalarda yargılananlara sahip çıkarken, devrimci

[67] *Sosyal Hukuk*, 2018, 7.

[68] Pişkin, C. (2018, 18 Ekim). İstanbul Barosu başkan adayları Evrensel'e konuştu. *Evrensel*. Erişim adresi: <https://www.evrensel.net/amp/363867/istanbul-barosu-baskan-adaylari-evrensele-konustu>.

[69] *Eren Keskin Genel Kurul Konuşması*, 2018

avukatlara veya cematten yargılananlara veya cezaevindeki hukukçu siyasilere sahip çıkmamakla eleştirir. Sahip çıkmakla kastettiğinin de cezaevi ziyaretleri, davalarını üstlenmek, siyasi iradeyle davaları hakkında görüşmek, ailelerine destek olmak olarak açıklayan Keskin, yakın zamanda eylemleri yasaklanan Cumartesi Annelerinin İstanbul Barosu yönetiminden defalarca randevu talep edip hiçbir zaman alamamalarını da bu ayrımcı yaklaşımın bir örneği olarak verir.^[70] Hatta bu duruma bir kez de 2018 genel kurulunda yaptığı konuşmasında salonda bulunan Cumartesi Annelerini selamlayarak da dikkat çeker.^[71]

Baronun siyasi aidiyetlere göre tavır almasıyla ilgili olarak ÖDAV İstanbul Barosunun herşeyden önce demokratikleşmeye ihtiyacı olduğuna vurgu yapar.^[72] Baroyu demokratikleştirmeden, Baro içinde eşit temsil ve katılımı sağlayamadan, farklı görüşlerin ve duruşların bir arada çalışmasını mümkün kılmadan, ülkenin demokratikleşmesi için de çalışılmayacağı öne sürülür. Öyle ki seçim süresince grubun tüm metinlerinde ve Keskin'in tüm açıklamalarında, İstanbul Barosunu "tek renge, tek fikre, tek cinsiyete" teslim etmemek üzere, her türlü ötekileştirilmeye hayır diyen, dillerin ve halkların eşitliğini savunan, toplumsal barışı hedefleyen bir baro kurma hayaliyle yola çıktığı vurgulanır.^[73] Bu demokratikleşmenin önemli bir unsuru da şüphesiz farklı kimliklerin Baro içinde eşit şekilde temsil edilmesi ve yönetime katılmasıdır. Bu bağlamda, ÖDAV toplumsal cinsiyeti seçimlerde gerçekten öne çıkaran bir grup olarak karşımıza çıkar. Örneğin, Keskin konuşmalarında ÖDAV'ın yönetim kurulu listesinde 10 delegeden 7'sinin kadın olmasına atıfla Baroya "kadın bakış açısını" getireceklerini ileri sürer.^[74] Benzer şekilde kadına yönelik şiddete ilişkin yapılacaklar, kadın avukatların çalışma koşullarındaki iyileştirmeler, kadın mahkumların durumu, LGBTİ+ bireylerin uğradıkları hak ihlalleri ve şiddet gibi konu başlıkları da diğer gruplar tarafından genelde dile getirilmeyen meselelerdir. Benzer şekilde, genç ve bağlı çalışan avukatların durumu da bu hiyerarşinin yarattığı ihlaller üzerinden tartışılır. Tüm gruplar genç avukatlara önem veriyor gibi görünse de

[70] Pişkin, 2018.

[71] Hatta aynı zihniyetin TBB'ye de hakim olduğunu örneklemek adına da Ömer Kavili'nin yakın zamanda avukatlık görevini yaparken kısa bir süreliğine de olsa tutuklanmasına ilişkin olarak TBB Başkanı Metin Feyzioğlu'nun "tarzı benim tarzım değil ama" diye başlayan bir cümleyle tepki göstermesini verir. Bkz. *Sosyal Hukuk*, 2018,7.

[72] Bu bilgiler ÖDAV'ın basılı seçim bildirgesinden derlenmiştir.

[73] ÖDAV, Mahmut Esat Bozkurt Ödülünü de İstanbul Barosunu tek bir ideolojik zihniyete hapseden yaklaşımın simgesi olarak görür. Eren Keskin konuşmalarında bu ödülün özellikle sözünü ederek, Türk olmayı kutsallaştıran, hukuku resmi ideoloji üzerinden kuran Bozkurt'un adına verilen bu ödülü vermeyecek bir Baro vaadinde bulunur.

[74] Pişkin, 2018.

ÖDAV'ın bu sorunu da kendi siyasi söylemi üzerinden, Baro içi eşitsizlikleri sorunsallaştırarak, bağlı çalışan avukatların mecbur bırakıldıkları güvencesiz çalışma koşullarını ve az ücreti hak ihlalleri olarak tanımlayarak tartışmaya açması da, grubun mesleki hiçbir konunun siyaset dışı düşünülemediğine dair iddiasının göstergesidir.

İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu (İMAG)

Slogan: “*Efendileri Olmadı*”

İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu, tarihçesinden bahsederken bu isimle 2012’de kurulmakla beraber^[75], aslında ilk kez 1992 yılında seçimlere katılan “üstatlarla” bu işe koyulduklarını dile getirir. Grubun başkan adayı Kaptan Yılmaz, bu oluşumun içinde başından beri yer aldığına vurgu yapar.^[76] Kuruluşlarını takiben 2014 ve 2016 seçimlerine de giren^[77] grubun, bu şekilde yeni olmakla beraber aslında Baro seçimlerine katılım açısından eski bir tarihe sahip oldukları vurgulanır. Grubun seçim bildirgesi, mesleki konulardan da önce milliyetçiliğin kültürel ve siyasi anlamının yanında yeni değer olan çevre ve hatta daha sol bir değer olan emperyalizm karşıtlığı üstünden tanımlandığı bir siyasi manifesto niteliğindedir.^[78] Nitekim metindeki ilk vurgu noktalarından birisi, Baronun mevcut haliyle bir meslek örgütü olarak yeterince “milli ve katılımcı” olmadığına ilişkindir. Öte yandan milli olmak ile dile getirilen beklentinin ne olduğu net olmasa da, katılımcılıktan kastedilenin seçimlerin nisbi temsile dayanmaması olduğu çok açıktır. Hatta bu tema seçim kampanyası süresince en çok öne çıkan konuların başında gelir ve İMAG’ı bu anlamda diğer gruplardan da farklılaştırır. Nitekim mevcut yönetime yöneltilen eleştirilerin başında da demokratik, çoğulcu, katılımcı, şeffaf olmadığı eleştirisi gelir. Nisbi temsil olmaması nedeniyle TBB’nin oluşumunda büyük şehir barolarınının TBB’de “derebeylik” kurduğu söylenerek, Baro seçimlerinde de bu tür bir temsilin olmamasının büyük bir eksiklik olacağı, olmasının ise mesleki sorunların çözümüne fayda sağlayacağı

[75] Nitekim web sayfalarındaki logoda da bu tarih yer alır.

[76] Bişkin, H. (2018b, 19 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Kaptan Yılmaz: TBB enerjisini siyasete harcıyor. *Gazete Duvar*. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/10/19/istanbul-barosu-baskan-adayi-kaptan-yilmaz-tbb-enerjisini-siyasete-harciyor/>

[77] İki seçime de Baro tarihinin ilk ülkücü adayı olduğu ifade edilen Ali Rıza Kaplan ile girerler (“İstanbul Baro seçimlerinde,” 2016). Ancak, 2014 seçimlerinde genel kurulda grup adına konuşma yapan Kaptan Yılmaz ülküçülüğe dair herhangi bir ifade kullanmaz (Kaptan Yılmaz Genel Kurul Konuşması, 2014).

[78] İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu. (t.y.). Erişim adresi: <http://www.istanbulmilliyetciavukatlar.org/>

ileri sürülür.^[79] Belki de bu nedenle, Baroda yarışan grupların farklı ideolojik duruşlarına rağmen yönetime geçtiklerinde tüm görüşleri temsil etmeleri ve daha orta yolcu bir siyasi gündem izlemeleri gerektiğinin altı çizilir. Nitekim nisbi temsil olması durumunda, küçük şehir barolarında olduğu gibi farklı siyasi görüşteki insanlar yönetimde bir arada çalışmak zorunda kalacaklar ve bu da belki de kendiliğinden o orta yolun bulunmasını sağlayacaktır. Grubun başkan adayı Yılmaz yönetime ilişkin bu olmazsa olmaz koşulu şöyle özetler: “Farklı görüş sahiplerini temsil ediyorsanız, kendi düşüncenizin herkese egemen olmasını bekleyemezsiniz. Baro yönetimindeki politik muhalefetin de, ona talip olan politik iktidardaki muhalefetin de hatası burada. Biz ülkeye değil Baroya yönetim oluşturuyoruz, ülkenin yönetimi zaten var”.^[80] Metinde yer alan bu sözlerin aynı zamanda “mesleğin siyaseti” ile “geniş anlamda siyaset” arasındaki sınırı çizme çabasını yansıttığı da söylenebilir. Zira ülkeye yönetim oluştururken geniş anlamda siyaset yapmak şarttır; oysa Baro yönetimi kurulurken mesleğin siyasetini yapmak yeterli görünür.

Yılmaz, bir yandan nisbi temsili sadece kendilerinin savunduğunu söyleyerek diğer gruplarla İMAG’ın farkını ortaya koymaya çalışırken^[81], bir yandan da bu tür bir temsil sisteminin bir yönetim zafiyeti yaratacağına dair eleştirileri de ülke siyasetiyle ilgili iddialarla karşılaştırarak yanıtlar:

“Bakın, aynı iddia ile bu ülkede yönetim biçimi değişmiştir. Eleştirdiğiniz başkanlık sistemi, yeni cumhurbaşkanlığı sistemi, aynı gerekçelerle, ülkenin koalisyonlarla yönetilemediği iddiasıyla, bir sistem değişikliğine gidilmiştir. Değiştirilen sistem yine bir koalisyona, ortaklığa mecbur bırakmıştır. Siz eğer koalisyonla yönetemeyeceğinize inanırsanız, bu ülkede buna inanan siyasilerin ülkeyi getirdiği nokta ortadadır. Baroyu, muhaliflerinizle yönetmeyi öğrenmek zorundasınız. Muhalefetle birlikte yönetme, yönetme çabası sizi yanlış yapmaktan alıkoyar, bu bir fren mekanizmasıdır. Eğer siz birlikte yönetmeyi kabul etmezseniz, söylediğiniz söz muhatabına ulaşmaz, siyasal iktidara söylediğinizi kabul ettiremezsiniz. Söylediğiniz söz, sizin sözünüz olur. Bizim sözümüz olur biz yönetecek olursak, tek başımıza söylüyor isek. Siyasal iktidarla en iyi geçinen, hangi aday olursa olsun, kendi yönetimlerini getirin, baroyu yönettirin, üç gün sonra toplumun aldığı oy oranı kadar kabul ettiği, sesini duyurduğu bir baro olursunuz, birlikte yönetmek onun için önemlidir”.^[82]

[79] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

[80] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

[81] Bişkin, 2018b.

[82] *Hukuk Akademisi*, 2018.

İMAG mevcut yönetimi aynı zamanda iktidarda çok uzun süre kalmış olmasından ötürü de eleştirir.^[83] Örneğin, Baronun basılı ve sanal yayınlarının yetersizliğine, pozitif hukukun gelişimi gibi mesleki hususlarda yeterince faaliyette bulunmamasına, hatta bu konulara yaklaşırken meselenin “özünü” kaçırdığına ve avukatları dinlemediğine yönelik eleştiriler çoğu zaman uzun süren ÇAG iktidarı bağlamında dillendirilir. Bu eleştiri şu sözlerle açık bir şekilde de ortaya konur: “İstanbul Barosunda yönetim yetersizliği olduğu düşüncesindeyiz. Mesleki sorunlara hızlı ve yeterli cevap verilemediği açıkça ortadadır”.^[84] Bu nedenle, mevcut yönetimin statükoyu korumaya çalıştığı, hukuka yönelik siyasi müdahalelere gereken tepkiyi gösteremediği ve hatta masumiyet karinesi gibi temel prensipleri dahi savunmadığı tespitinde bulunulur. Günlük hesaplara dayanan bu tavır, avukatların yargılanmaları ve sürekli baskı altında olmaları karşısında sessiz kalan yönetimin tavrıyla da tutarlı görülür. Bu tavır “susarak sırasını savma, kaçarak oyun alma çabası” olarak nitelendirilir.^[85] Burada esasen siyasi iktidara yönelik ve özellikle de baroların ülke içi siyasi hesaplaşmanın içine çekildiğine ilişkin bir eleştiri de sözkonusudur. Öyle ki, bürokratik bir örgüt kurduğu söylenen başkanlık sisteminin yasamanın yanısıra yargıyı da zorladığı, ve bu bağlamda da Türkiye’nin “son dönemde hafızasının üçte ikisini, yargıç savcı kadrolarının yarısını kaybetmiş, paradigması kaymış bir ülke”ye dönüştüğü ileri sürülür.^[86] Öte yandan, “iktidar veya muhalefet fark etmez politik olanın yargıdan elini çekmesi gerek” cümlesinde olduğu üzere, hükümeti doğrudan muhatap almadan eleştirme yönünde bir tavrın da ortaya konması ve eleştirilerin muhalefeti de içine alması, İMAG’ın tüm taraflara eşit -eleştirel- mesafede durma arzusunun yansımaları olarak düşünülebilir.

Öte yandan, İMAG kampanyasında siyasi görüşlerin mesleki ilkelerin önüne geçmesini onaylamadığını söyleyerek de esasen “muhalefetin politik olmadan da yapılabileceğini” öne sürer.^[87] Bu sözler ile de aslında geniş anlamda muhalefetin salt mesleğin siyaseti üzerinden de yapılabileceği dile getirilir. Diğer yandan, Yılmaz’ın bir TV programında dile getirdiği, meslekle ilgili meselelerin birbirinden ayrılmayacağı ve ekonomik sorunlar çözülsün bile siyasallaşmış bir yargıda avukatlığın kendisinden bekleneni veremeyeceğini söylemesi aslında geniş anlamda siyaset ile mesleğin siyaseti arasındaki ayrımın yapaylığını da gösterir. Nitekim aynı programda Yılmaz, Durakoğlu’nun sorunun “Ankara”

[83] Bişkin, 2018b.

[84] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

[85] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

[86] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

[87] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

olduğuna dair görüşüne katıldığını ve mesleğin yargının siyasallaşması üstünden itibarsızlaştığını belirtir.^[88] Tüm bunlar bir yandan geniş anlamda siyaset ile mesleğin siyaseti arasındaki sınırın değişkenliğini kanıtlarken, bir yandan da İMAG'ın hukuk-siyaset ilişkisine yaklaşımındaki çelişkiyi de ortaya koyar. Meslek örgütünün yönetim kadrosunun seçiminde siyasi fikir temelli örgütlenme sorun olarak görülmez ve hatta yönetime yönelik eleştiriler tam da bu siyasi duruş üzerinden şekillendirilir ki İMAG'ın Baronun yeterince milli olmadığına yönelik eleştirileri buna örnek verilebilir. Ancak iş Baroyu yönetmeye gelince, siyasi fikir temelinde örgütlenen bir oluşum da olsa, yönetimin sadece mesleki meselelere odaklanması talep edilir.

Avukat Hareketi

Slogan: *Baroyu hukukla tanıştıracamız, avukatı da baroyla barıştıracağız.*

Bağımsız, Çağdaş, Toplumcu

Bu grup da yakın zamanda Öİ-ÇAG'ın içinden çıkan ve temel olarak Türkiye'de yaşanan hukuksuzluklara karşı gelmek ve bu alanda etkin şekilde mücadele edebilmek için örgütlenmiş olduğunu söyleyen bir harekettir. Özellikle yargıda yaşanan tahribatın giderilmesine yönelik adımlar atmak için bir araya gelen grup, bu anlamda öncelikli olarak İstanbul Barosuna hizmet etme amacıyla yola çıkmış olsa da, kendisini tüm Türkiye barolarına faydalı olabilecek bir yapılanma olarak görür.^[89] Bu bağlamda grup Öİ-ÇAG'dan ayrılma sebebinin de esasen mevcut hukuksuzluklar karşısındaki pasif yönetim tavrı üzerinden açıklar. Nitekim, grubun başkan adayı Başar Yaltı Öİ-ÇAG'dan 2016 senesinde istifa eder ve bu istifayı da o zaman eleştirdiği yaklaşımın hala geçerli olduğunu görmesi üzerine 2018 yılı seçimlerinden önce bir mektupla avukat kamuoyu ile paylaşır. Bu mektupta uzun yıllar birlikte çalıştığı grubundan ayrılmasının en önemli nedeni olarak Öİ-ÇAG'ın Cumhuriyet değerlerini savunmada ve siyasal iktidarın hukuksuz uygulamaları ile mücadele etmede etkisiz kalmasını, ve hatta "iktidar ideolojisini meşrulaştıran bir çizgiye yaklaşan" bir tutum içinde olmasını gösterir.^[90] Bu eleştiri esasen grubun sloganından da okunabilir. Baronun hukuka mesafeli durmasından kastedilen de tam olarak budur. Aynı zamanda, mevcut yönetime yönelik bir diğer eleştiri de demokratik olmayan, tek adamcı yönetim

[88] *Hukuk Akademisi*, 2018.

[89] Av. Dr. Başar Yaltı ile Röportaj. (2018). <http://avukathareketi.org/2018/10/12/roportaj-istanbul-barosu-baskan-adayi-basar-yalti-baronun-suskun-tavrini-kokunden-degistirecegiz/>

[90] Av. Dr. Başar Yaltı'nın Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubundan ayrılma gerekçelerine ilişkin istifa mektubu. (2018). Erişim adresi: <http://avukathareketi.org/2018/08/02/once-ilke-cagdas-avukatlar-grubu-yurutme-kurulu-baskanligina/>

anlayışına ilişkindir. Avukat Hareketi İstanbul Barosu yönetiminin kökten bir zihniyet değişikliğine gitmesi gerektiğini, bu yeni zihniyetin de Baroyu başkanın değil avukatların yönettiği bir anlayışı benimsemesi gerektiğini ileri sürer. Bu çerçevede, kendisini daha ziyade bir “kadro hareketi” olarak tanımlayan grup, Öİ-ÇAG yönetimini de ülke siyasetini tanımlayan hiyerarşileri baro içinde yeniden ürettikleri için eleştirir ve bu yönüyle de Yükseliş hareketi ile benzerlik gösterir. Bu yeni anlayışın daha ‘katılımcı’ ve daha ‘saydam’ olacağına ilişkin vaatler de yine siyasal iktidarın yönetim biçimindeki eksiklere işaret eden, ve bu eksikliklere mevcut baro yönetiminin yeterince tepki vermediği mesajını vurgulayan ifadelerdir.

Öte yandan, hukuksuzluklara ve siyasal iktidarın yargı bağımsızlığını ortadan kaldıran hamlelerine yönelik eleştiriler diğer gruplar tarafından da dile getirilir. Avukat Hareketi, mevcut yönetimin en temel sıkıntısı olarak hukuksuzluklar karşısında sessiz kalmasını gösterir. İlginçtir ki bu eleştiri, bir yandan bu grubu Öİ-ÇAG’a karşı konumlandırırken, bir yandan da Öİ-ÇAG ile beraber siyasal iktidara karşı en tepkili grup kılar. Hatta o kadar ki Başar Yaltı bir röportajında açık açık 1923’te kurulan Cumhuriyetin artık olmadığını, ülkenin artık “otoriter ve Siyasal İslam nitelikli bir rejimin” eline geçtiğini ve tek kişi tarafından yönetildiğini söyler. Bu durumun kabul edilemezliği karşısında İstanbul Barosunun suskunluğu ise daha da kabul edilemez bulunur ve bu tavrın kökünden değiştirileceği sözü verilir.^[91] Bu anlamda da Avukat Hareketinin, Öİ-ÇAG gibi siyaseti kucaklayan, temel ilkelerin aşınması karşısında avukatlar tarafından yürütülecek örgütlü mücadelenin siyasi bir mücadele olacağını kabul eden bir yaklaşımı olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, Avukat Hareketinin kendisinin farkı olarak not ettiği, mesleki sorunların Türkiye’nin hukuk devleti sorunlarından ayrıştırılamayacağına ilişkin tespiti de, esasen yine Öİ-ÇAG tarafından öne sürülen bir iddiadır. Hatta Durakoğlu kampanya süresince tam da bu hususa odaklanarak, mesleki meselelere ilişkin soruları genelde önce bu referansla açıklar. Bu bağlamda da Avukat Hareketi ile Öİ-ÇAG arasında gerek ideolojik tutum, gerek siyasete yaklaşım, gerekse kullanılan dil açısından ciddi benzerlikler söz konusudur. Ancak Avukat Hareketi ülke siyasetinin belirleyiciliğini mesleğe ilişkin sorunlarla bir arada düşünmeyi bu grubu niteleyen bir farklılık olarak görürken, Öİ-ÇAG kampanyasında bu husus daha ziyade mesleki sorunlarının ülke sorunları karşısında ikincil konuma indirildiği bir yaklaşım olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda, Avukat Hareketi kampanya süresince hem mesleki meselelere odaklanan hem de ülke gündemini de takip eden bir yönetim anlayışı içerisinde olacağını açık açık belirtir. Grubun başkan adayı Başar Yaltı bu yaklaşımı şöyle ifade eder:

[91] Av. Dr. Başar Yaltı ile Röportaj (2018).

“Aynı zamanda bu ülkenin sorunlarına sahip çıkan hukukun, yargının bağımsızlığına, tarafsızlığına yaşadığımız işlerin sıkıntılarını gidermek için çalışan bir baro istiyorum. Biz de burdan yola çıkarak Avukat Hareketi olarak zaten ilkemizi öyle belirledik. Hem ülkenin sorunlarına sahip çıkan onları önceleyen bir baroyuz, baro olmalıyız hem de avukatın mesleğini sürdürebilmesi için yaşadığı sıkıntılardan kurtulmasını sağlayacak yönetim olmalıyız. Bu ikisini harmanlayan bir sitematiği tutturmak zorundayız”.[92]

Bu yaklaşım, grubun kendisinin yürüttüğü bir anket çalışmasında ortaya çıkan sonuçlarla da ilgili görünmektedir. Nitekim, sonuçlara göre avukatların %70i mevcut baro yönetiminden memnun olmadıklarını ifade ederken, nasıl bir baro istiyorsunuz sorusuna da bazı avukatlar sadece meslek sorunlarına odaklanan bir baro derken bazıları ise siyaseti öne çıkaran bir baro diye yanıt vermişlerdir.[93]

Öte yandan, başkan adayı Yaltı bir röportajda kendisine baroların politik olup olamayacağı sorulduğunda, Avukatlık Kanununun 76. Maddesine atıfla baroların hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunma sorumluluğu olduğuna işaret eder. Mesleğin sorunlarıyla ilgilenmenin yanı sıra, mesleği düzenleyen kanunun yüklediği bu sorumluluğu üstlenmek de Yaltı’ya göre bir siyasi duruş demektir ve bu siyasi duruş da şarttır.[94] Şu durumda, Yaltı’ya göre barolar siyasi duruşu olması gereken meslek örgütleridir. Hatta, Avukat Hareketinin Durakoğlu yönetimine yönelik en önemli eleştirisi de tam da bu zorunlu siyasi duruşu ortaya koyamamalarına ilişkindir. Yukarıda da belirtildiği gibi mevcut yönetim siyasi iktidarın faaliyetlerine karşı yeterince tepki vermemekle, bu nedenle de yeterince siyasi olmamakla suçlanır: “İstanbul’da baro yönetiminin bir siyasal duruşu yok. Kendilerine sadece biz, laik, Atatürkçü’ yüz diyorlar. Peki Atatürkçülüğün gereğini yaptığını gördünüz mü? Laiklik ile ilgili bir savunularını gördünüz mü? İnsan haklarıyla ilgili bir şey gördünüz mü? Habire bildiri yazılıyor. Bildiri kalemşorları oluştu artık. Bildiriyle olmuyor. Üstelik de mevcut siyasal iktidarın yarattığı ihlallere de meşruiyet kazandırıyor”.[95] Bir kez daha

[92] Avukat Hareketi İstanbul Barosu Başkan adayını açıkladı (2018, 7 Eylül), ABC Gazetesi. Erişim adresi: <https://www.abcgazetesi.com/guncel/avukat-hareketi-istanbul-barosu-baskan-adayini-acikladi/haber-103338>

[93] *Avukat Hareketi İstanbul Barosu Başkan*, 2018.

[94] Çapan, M. (2018, 15 Eylül). İstanbul Barosu Başkan adayı Başar Yaltı: Yönetime seçilirse, baroyu avukatla tanıştıracamız. *T24*. Erişim adresi: <https://t24.com.tr/haber/istanbul-barosu-askan-adayi-basar-yalti-yonetime-secilirsek-baroyu-avukatla-tanistiracagiz,700748>

[95] Çapan, 2018.

Öİ-ÇAG ve Avukat Hareketi, baroların siyaset yapma zorunluluğuna vurgu yaparak, baroların siyasal duruşları olması gerektiğine değinerek, birbirlerine yakın dururlar. Her iki grup için de önemli olan siyasi yerine mesleki meselere odaklanmak değil; mesleki meseleleri siyasi bağlamda ele almak ve hatta siyasi meselelerin çözümünü öncelemektir. Tek fark, Öİ-ÇAG bu duruşu yeterince sergilediği kanaatindeyken, Avukat Hareketi bu siyasi duruşun sadece sözde kaldığını, etkili olmadığını ileri sürer ve bunu değiştirme iddiasındadır. Üstelik, bu iddia salt koşulların değiştirilmesine ilişkin de değildir. Görünen o ki, Avukat Hareketi öngördüğü değişimin bir siyasal akıma dönüşerek toplumsal bir hareketi de doğurmasını hedefler.^[96] Burada da İstanbul Barosunun vatandaşların adalet arayışında özel bir yeri olduğuna yönelik vurgu da yine Öİ-ÇAG'ın Baroyu umudun mabedi olarak tanımlamasına yakın bir değerlendirmedir.

Ortak Hedef Platformu

Slogan: *Hep Birlikte Daha Güzele*

Cem Kaya Karatün'ün, avukat hakları merkezindeki tecrübesinden beslenerek başkan adayı olduğu bu grup yeni bir oluşumdur. Karatün'ün hem yazılı basında^[97] hem de TV programında dile getirdiği, her adayın kendi listesinden birilerini listesine yazabileceği ve kendisinin de onların isimlerini yazmak istediğini söylemesi^[98], hareketin henüz tabanını oluşturmuş olmadığını da gösterir.^[99] Nitekim, grubun web sayfasında Öİ-Yükseliş'e benzer şekilde, “destek ol” ve “platforma destek ver” butonları olması da bu oluşumu sağlamanın bir yolu olarak görülebilir.^[100] İsminden de anlaşıldığı gibi, bu yeni oluşum “ortak hedef” sloganı ile temelde siyaset karşıtı bir duruşa yönelmiş görünür. Bu tavır, Karatün'ün bir TV programında avukatların farklı ideolojilerinin olmasını normal karşıladığına, ancak bunun mesleki birliğe engel olmak zorunda olmadığına ilişkin açıklamasında net bir şekilde ortaya konur.^[101] Karatün, bu

[96] Çapan, 2018.

[97] Bişkin, H. (2018a, 10 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Karatün: Barolar Birliği avukatların yanında durmadı. *GazeteDuvar*. Erişim adresi: <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/10/10/istanbul-barosu-baskan-adayi-karatun-barolar-birligi-avukatların-yanında-durmadı/>

[98] Hukuk Akademisi, 2018.

[99] 2018 seçimlerinde grubun 399 oy alması da henüz böyle bir tabanı olmadığına işaret eder.

[100] <https://www.ortakhedef.istanbul/platforma-destek-ver>

[101] Sosyal Hukuk. (2018, 3 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 4. *MedyascopeTV*. Erişim adresi: <https://medyascope.tv/2018/10/03/sosyal-hukuk-21-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-4-gokhan-ahi-ile-soylesi/>

iddiasını somutlaştırmak için Aydın Barosu örneğini verir. 1700 kişilik bu Baroda yönetim kurulunda soldan sağa birçok farklı görüş olmasına rağmen, bunun avukatların bir araya gelmelerine engel olmadığını, ve Baro Başkanına bunun nasıl mümkün olduğunu sorduğunda ise “ortak hedef”lerinin İstanbul Barosu olduğu cevabını aldığını aktarır. Dolayısıyla, böyle bir birliğin İstanbul’da da mümkün olduğunun, hatta İstanbul’un kozmopolit karakter ve tarihine vurgu yaparak, Baroda tek bir fikrin temsilinin doğru da olmadığını altını çizer.

Bu yaklaşım, esasen mevcut yönetime yöneltilen eleştirileri de tanımlar. Başkan adayı Karatün sıklıkla Baronun hedefinin, kimseyi ötekileştirmeden, kimseye karşı ayrımcılık yapmadan, siyasi ve ekonomik kimliğe bakılmaksızın zulüm ve haksızlık karşısında avukatları savunmak ve onlar için çalışmak olması gerektiğini vurgular. Bu ötekileştirme karşıtı söylem diğer gruplar tarafından da kullanılır ve mevcut yönetime dair eleştirilerin başında gelir. Bu anlamda Ortak Hedef Platformu amaçlarını avukatlık mesleğinin itibarını yeniden tesis etmek, toplumsal çatışma ve ayrışmayı gidermek, farklı düşüncelerin rahatça ifade edilmesini sağlamak ve bunları adalette buluşturmak olarak tanımlar ve mesleğin karşılaştığı olumsuzlukları meslek içi bütünleşme ile gidermeyi de kendilerine ortak hedef olarak alır.^[102] Bu hedef de netice itibarıyla “ideolojik çekişme değil, sorunların çözümünde birlikte çalışmak” ile mümkündür. Öte yandan, haksızlıklar ve hukuksuzluklar karşısında avukatlar olarak birlikte çalışmak gerektiğini söyleyen Karatün, mevcut Öİ-ÇAG yönetimini de bunlar karşısında “sadece konuşmakla” da suçlar. Bu pasif tavır yerine Baronun avukatların arkasında durması^[103] ve hukuksuzluk ve adaletsizlikle mücadele etmesi gerektiği söylenir. Karatün, mevcut yönetimin halihazırda herhangi bir konuda tavrını göstermek için sadece web sayfasında metin yayımladığını söyler ki Durakoğlu da -çalışmanın başında da aktarıldığı gibi- kampanya süresince bu açıklamalara sık sık atıfta bulunur. Oysa Karatün’e göre gereken, “çıkıp sokakta da adliyyede de Meclis’te de korkmadan” bir şeyleri söyleyebilmektir.^[104] Diğer yandan hukuk sisteminin en kötü dönemlerinden birini yaşadığı söylene de, mevcut yönetim haksızlıklara ve hukuksuzluklara yeterince ses çıkaramadığı için eleştirilse de, grubun metinlerinde veya açıklamalarında bu durumun sorumlularına yönelik herhangi bir tespit veya eleştiri de sözkonusu değildir. Hatta baroların siyasi iktidarla yeterince iletişim kurmamasının bir zafiyet olduğu ve bu iletişimin sağlanması durumunda hem mesleki hem de diğer konularda sonuç alınabileceği şu sözlerle dile getirilir:

[102] Bu bilgiler Ortak Hedef Platformu’nun basılı seçim bildirgesinden derlenmiştir.

[103] Bişkin, 2018a.

[104] *Sosyal Hukuk*, 2018, 4.

“Neden Barolar kulis faaliyeti yapmıyor Meclis’te? Görüyoruz Amerika’da baskı grupları var, basın, işçi sendikaları, barolar bunlar etkili çalışma yapıyorlar. Bizde neden barolar bu kulise katılmıyor? Sadece bir partiye değil tüm partilere, hükümete siz bu konuda yasa çıkartın diye Meclis’e niye gitmiyor, bu yasayı beraber çıkaralım diye Adalet Bakanlığı ile neden görüşmüyor? Ben baro başkanı olursam Adalet Bakanı’na derim ki, bakın İstanbul’a geldiğinizde haftada bir mi, beraber yemek yiyelim, şu sorunları konuşalım, ben Ankara’ya gelirim sizi ziyaret edeceğim, beraber çay içelim. Ismarlıyorsa yemek de yerim tabii ki. Ama Adalet Bakanı ile benim yapabileceğim çok işler var. Ben muhalif birisiyim. Ben iktidar yanlısı birisi olamam. Avukat olarak muhalif olmak zorundayım zaten ama benim muhalif olmam o iktidarı reddetmem, onun yapabilecekleri, gücünün sağladığı şeyleri yapamayacağına inanmamı gerektirmez. Ben Adalet Bakanıyla neden konuşmayım? Neden beraber bir şey yapmayalım? Neden bir Sayın Cumhurbaşkanım’a siz bu yasalarda, tek tip elbiseyi yapamazsınız diyemeyeyim, ki bunu diyenler oldu. Tek tip elbise bir işkencedir diye düşünüyorum. Bunu da Sayın Cumhurbaşkanımız sonradan anladığını düşünüyorum. Çünkü etrafındakiler herhalde ona anlatmadılar. Şimdi anlattılar, uygulama yapılmıyor”.^[105]

Tüm bunların ışığında, Ortak Hedef Platformu için siyasi ideoloji sahipliğini reddetmeyen, ancak meslek örgütünde temsil görevi yerine getirilirken bu ideolojik görünürlüğü istemeyen ve mesleki sorunların çözülmesi için siyasi iktidarla iletişim kurulmasını isteyen bir grup sözkonusudur. Bu anlamda, siyasi faaliyetler olsa da eğer mesleğin sorunlarının çözülmesi amacını güdüyorsa, Karatün’ün ifadesiyle “kulis ve lobiciliğin” ve hatta siyasi iktidar ve cumhurbaşkanı ile temasın reddi sözkonusu değildir. Bu bağlamda, bu grubun mesleğin siyasetinin yapılmasını savunduğu rahatlıkla söylenebilir.

Değerlendirme

Çalışmanın başında da belirtildiği üzere, İstanbul Barosunun siyasi angajmanı kendi içinde bir tarihsellik taşır. Bu nedenledir ki Baro kurulduğu andan itibaren siyaset alanındaki gelişmeleri yakından takip eden, dereceleri ve yönlemleri farklılaşsa da çoğu zaman bu gelişmelere müdahale eden ve hatta bunlar üzerinden kendini bir siyasi aktör olarak da konumlandıran bir meslek örgütü olarak karşımıza çıkar. Üstelik bu konumlandırma Baronun kendisine biçtiği bir rol olmaktan öte, siyasi iktidarlar ve muhalefet partileri tarafından olduğu kadar sivil toplum, medya, bürokrasi ve hatta dönem dönem asker tarafından

[105] *Sosyal Hukuk*, 2018, 4.

da tanınır.^[106] Örneğin yakın zamanda Cumhurbaşkanının İstanbul Barosuna yönelik çıkışlarının ya da genel olarak barolara yönelik siyasetten uzak durmalarını tembihleyen açıklamalarının yanı sıra ana muhalefet partisinin üyelerinin veya Cumhurbaşkanı adayının Baroya gerçekleştirdikleri ziyaretler de esasen Baronun siyasi alanda dikkat çeken bir aktör olarak görüldüğüne işaret eder. Öte yandan, İstanbul Barosunun siyasiliği, tek parçalı ve çekişmesiz bir kimlik olmaktan da uzaktır ve mesleğin genişlemesiyle giderek daha da çeşitlenir. Nitekim bu çalışmada da ortaya konulduğu gibi, çok partili döneme gelene kadar ağırlıklı olarak rejim savunuculuğu görevi üzerinden şekillenen bu kimlik, gerek yerel düzeyde gerekse küresel ölçekte yaşanan ekonomik, siyasi ve kültürel dönüşümlerin de etkisiyle giderek daha parçalı ve daha çatışmalı bir görüntüye bürünür. 1970lerin ortalarından itibaren kendilerini sol siyasete yakın konumlandıran, Kemalist addeden, İslamcı kimliğini öne çıkaran, daha devrimci ve demokrat olmak üzerinden tanımlayan farklı avukat grupları Baro yönetimini ele geçirmek için birbirleriyle mücadele içinde olmuştur. Bu grupların içinde Baro içindeki Kemalist kanat her zaman ağırlıklı olmuş ve yönetimi de kısa süreler dışında elinde tutmayı başarmıştır.

Diğer taraftan, Baroda ideolojik eğilim hala Kemalist yönde ağır bassada artan grup sayısı ile seçimlere katılan aday çeşitliliği Baronun nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin uyuşmazlıkların da arttığına işaret eder. Bu bağlamda, İstanbul Barosu seçimlerini farklı grupların yönetim için yarıştığı ve bu yarışı da kendi ideolojik duruşlarına paralel bir şekilde yürüttükleri siyasi bir alan olarak tanımladığımız bu makalede 2018 seçimlerine katılan grupların kampanyalarında hangi konuları öne çıkardıklarına, ne gibi meseleleri sorunsallaştırdıklarına ve bunlara ilişkin nasıl çözümler ürettiklerine, ne gibi vaatlerde bulduklarına yakından baktık. Baroların siyaset yapma(ma)sına ilişkin mücadelelerin bu süreçte nasıl ve ne yoğunlukta ortaya çıktığını detaylı bir incelemeye tabii tuttuğumuz bu çalışmada, gruplar arası uyuşmazlıkların temel olarak Baronun ne kadar ve ne tür bir siyaset yapması gerektiğine ilişkin tartışmalar üzerinden şekillendiğini ortaya koymaya çalıştık. Bu bağlamda, bir meslek örgütü olarak İstanbul Barosu siyaset yapmalı mıdır yapmamalı mıdır sorusuna verilen yanıtların, esasen farklı grupların “geniş anlamda siyaset yapmak” ile “mesleğin siyasetini yapmak” arasındaki ayrımı yaklaşımları tarafından belirlendiği görülür. Bir diğer deyişle, siyaset yapmak her zaman geniş anlamda anlaşıldığı için, bazı gruplar bu tavrı net bir şekilde benimserken bazıları ise bu anlamda siyaseti reddeder; ancak mesleğin siyasetinin yapılması gerektiğini savunurlar. 2018 seçimlerinde, Öİ-ÇAG, ÖDAV, Avukat Hareketi ile bağımsız aday Fikret İlkiz’in kampanyaları Baronun geniş anlamda siyaset yapabileceğini -ve hatta

[106] Bourdieu, 1987.

yapması gerektiğini- savunurken, İMAG ise adından de belli olduğu üzere belirgin bir ideolojik temeli olmasına karşın zaman zaman geniş anlamda siyaset yapılmasını savunurken zaman zaman sadece mesleğin siyasetinin yapılmasını talep ettiği bir kampanya yürütür. Ancak genel olarak grubun güçlü ideolojik kimliğinden ötürü yönetime geçmesi durumunda geniş anlamda siyaset yapmaktan çekinmeyecek bir oluşum olduğunu görmek mümkündür.^[107] Öİ-ÇAG Yükseliş, Avukat Hakları Grubu, Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi ve Ortak Hedef Platformu ise açıkça geniş anlamda siyaseti reddeden ve ağırlıklı olarak mesleğin meseleleri üzerine odaklanan bir söylem benimserler. Elbette bu tespit, bu grupların bu tür bir siyasetten tamamen uzak durdukları ya da yönetime geçecek olsalar geniş anlamda siyaset yapmayacakları anlamına gelmez. Ancak söylemsel düzlemde Baronun ne kadar ve ne tür bir siyaset yapabileceğine ilişkin farklılıklar bu iki minvalde ortaya konur.

Bu iki yaklaşımı biraz daha detaylandırmak gerekirse, ilkinin benimseyen grupların ülke siyasetine dokunmadan Baronun sorunlarının ya da mesleğin sıkıntılarının çözülemeyeceği iddiasında ortaklaştığı görülür. Bu grupların tümü, farklı derecelerde de olsa, hukuk ve siyasetin birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini, baroların salt kendi üyelerinin menfaatlerini korumak doğrultusunda hareket eden meslek örgütleri olamayacaklarını öne sürerler. Bu noktada siyaset yapmaya dair yaklaşımlardaki farklılıkların bir kısmının da yapılacak siyasetin muhatabı ile ilgili olduğu görülür. Geniş anlamda siyaseti savunanlar arasında mevcut yönetimi elinde bulunduran Öİ-ÇAG, bu tavrı tamamen siyasal iktidara yönelik bir mücadele üzerinden tartışırken, ÖDAV sadece mevcut iktidara değil topyekun devleti ve devletin gayrimeşru faaliyetlerini tartışmaya açmadan mesleki sorunların da çözülemeyeceğini öne sürer. Her iki grup da hukuk ile siyaseti birbirinin ayrılmaz parçası olarak görür; ancak Öİ-ÇAG'ın Kemalist çizgisi ne hukuku ne de siyaseti rejimi korudukları sürece sorunsallaştırmaz. Oysa ÖDAV için siyasetin temel malzemesi resmi ideolojinin ta kendisidir. Bu bağlamda, Öİ-ÇAG'ın geniş anlamda siyaseti dönemsel siyasi gelişmelere müdahale etmek üzerinden anladığını, ÖDAV'ın ise çok daha kapsamlı, tarihsel ve dönüştürücü bir eleştirelilik bağlamında savunduğunu söylemek mümkündür. Avukat Hareketi grubu ise kampanyasında mevcut siyasal iktidarın hukuk dışı ve yargı bağımsızlığını ihlal eden uygulamalarına şiddetle karşı çıkarken, bu tepkisini özellikle mevcut Öİ-ÇAG yönetiminin bu konudaki zaafiyeti üzerinden

[107] Nitekim, 23.11.2018 tarihinde Kocaeli Barosunun AİHM'nin Selahattin Demirtaş hakkında verdiği kararın T.C. Devleti tarafından uygulanması gerektiğine ilişkin açıklamasına İMAG oldukça sert bir karşılık vermiş ve yönetimi istifaya davet etmiştir. Bu açıklamanın tamamı ideolojik ve siyasi öğelerle bezelidir ve mesleğin siyasetiyle ilgili olmadığı da çok açıktır.

ortaya koyar. Hatta, grubun Öİ-ÇAG'ın içinden çıkmış olmasının gerisinde mevcut yönetimin Cumhuriyet değerlerini korumada yeterince etkili olmadığı ve siyasal iktidarın rejime yönelik saldırıları karşısında sessiz kaldığı iddiaları yatar ki bunlar da özünde geniş anlamda siyaset yapmayı içerir. Bağımsız aday Fikret İlkiz ise siyasetin hukuka ve avukatlara bağımlılığının altını çizdiği kampanyasında, Türkiye'de avukatlığın en önemli derdinin "memleket" olduğunu ve bu nedenle "laik, demokratik, hukuk devletine" sahip çıkılmadan mesleki meselelerin çözülemeyeceğini savunur. Bu bağlamda, sözü geçen grupların kampanyalarında geniş anlamda siyaset ile mesleğin siyasetinin iç içe geçtiği ve birbirlerinden bağımsız düşünülmedikleri görülür. İMAG'ın kampanyasında ise bu ikisi birbiriyle örtüşmez; hatta Baronun politik olmasını eleştiren yaklaşımı geniş anlamda siyasete karşı olduğu izlenimi uyandırır. Bu anlamda, İMAG diğer gruplar gibi Baronun geniş anlamda siyasete müdahale etmesi gerektiğini öne sürmez; ancak kampanyasında genel olarak siyasetin hukuk ve yargı üzerindeki baskısına karşı çıktığı bir duruş olduğu da görülür.

Mesleğin siyasetini yapmaya odaklanmak gerektiğini öne süren grupların arasında ise Öİ-ÇAG Yükseliş grubunun kampanyasını heyecanlı ve dinamik bir söyleme oturtmasına rağmen ne mevcut yönetime ne siyasal iktidara yönelik fazla eleştirel bir tavır takınmadığı görülür. İdeolojik olarak Kemalist çizgide olduğunu, hukukun siyasete alet edilmesine ve yargı bağımsızlığının ihlaline açıkça karşı olduğunu belirtmesine ve mevcut yönetimi de bunlara yeterince ses çıkarmamasından ötürü eleştirmesine rağmen, kampanyasını ağırlıklı olarak mesleki meselelere ve bunların üzerinden yapılacak bir siyasete odaklamaya çalışır. Avukat Hakları ise Yükseliş'ten mevcut yönetime oldukça sert çıkışıyla ayrılır. Cumhuriyete sahip çıkar gibi görünüp aslında içi boş siyaset yapmakla suçladığı mevcut yönetim anlayışına karşı, Baroyu değiştirecek ve avukatların haklarını ve sorunlarını öncelikli meselesi haline getirecek bir yönetim vaadeder. Burada da ilk kategorideki gruplar kadar olmasa da bir siyasal iktidar eleştirisi vardır; ancak esas hedef iktidarın uygulamalarına karşı çıkamayan ve mesleğin sorunlarını görmezden gelen Baro yönetimidir. Diğer yandan, Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi birlikte çalışan, ortak değerlerde birleşen ve mesleki konulara odaklanan bir Baro söylemi üzerinden bir kampanya yürütür ve özellikle de mevcut yönetime yönelik avukatları kutuplaştırdığı eleştirisini getirir. Hukukun zayıfladığına ilişkin bazı ifadeler olsa da, hak ve özgürlük arayışını genelleştirerek siyasi bir ithamdan kaçınılır. Son olarak, Ortak Hedef Platformu belki de tüm gruplar arasında mesleğin siyasetini yapmayı gerçekten en net ve görünür biçimde kendisine hedef olarak koyan gruptur. Grup, ideolojik ayrışmalara gitmeden, mesleğin çıkarları adına birlikte çalışmanın önemini vurgulayan ve hukuk sisteminin kötü bir dönemden geçtiğini ileri sürmekle beraber bu

durumun sorumlularını işaret etmeyen tavrı nedeniyle, Baroda Değişim ve Gelişim Hareketi'ne yaklaşır. Ancak, özellikle mesleğin sorunlarını çözümlenmesi için siyasal iktidar ile kurulacak iletişimden geçtiğine yönelik iddiası ve böyle bir yönetim anlayışı vaadinde bulunması nedeniyle, bu grubun mesleğin siyasetini yapma konusunda daha tutarlı bir yaklaşım sergilediği söylenebilir.

Bu anlamda, mesleğin siyasetini yapma taraftarlarının geniş anlamda siyasi konularla ilgilenmeme (baroların savunuculuk yapmaması) karşılığında, hükümetin avukatların mesleki sorunlarının çözülmesini sağlayacak ortaklıklar kurmaya dair -çok vurgu yapılmasa da farz edilen- beklentileri olduğu söylenebilir. Bu, başta değinilen baroların devletin korporatist siyasa ortağı olarak koruyucu bir menfaat grubu rolü oynamasını bekleyen yaklaşıma uygundur. Bu bakış avukatlıkla ilgili sorunları, sadece mesleki hususlara indirgemektedir. Söz gelimi KDV indirimi veya yeşil pasaport almak avukatlar için bir kazanım olabilir; ancak mesleğe dair daha konjonktürel sorunların böylece biteceği düşünülemez. Dahası, Türkiye'deki tekçi devlet geleneğinin kimseyle iktidar paylaşmayan yapısı gözönüne alındığında bu ortaklık tahayyülü gerçekçi bulunmayabilir. Hatta mevcut iktidarın siyasal alanda sürekli "milli irade"nin kutsallığından dem vururken, toplumsal alanda zayıf destek bulduğu meslek örgütleri sözkonusu olduğunda, onları etkisizleştirmeye yönelik planlar geliştirdiği bilinirken, bu tahayyül gerçekçi olmamanın ötesinde naif bile bulunabilir. Her ne olursa olsun, belki de asıl tartışma baroların mesleki dayanışma temelli kurulan yapılar olarak ne kadar siyaset yapabileceklerine ilişkin değil, mesleğin sorunlarının siyasal bağlamdan ne kadar bağımsız tartışılacağına ilişkindir.

Öte yandan, geniş anlamda siyasete dahil olmakla mesleğin siyasetini yapmak arasında çizilen sınır, mevcut Baro yönetiminin anlayışına karşı geliştirilen bir söylem olmaktan da öteye gidemez çoğu zaman. Bir diğer deyişle, İstanbul Barosunun sadece mesleğin siyasetiyle ilgilenmesi gerektiğini savunanlar, çoğu zaman bunu ilkesel bir düzlemde değil, daha ziyade Öİ-ÇAG yönetiminin yaptığı siyasetten duydukları rahatsızlık üzerinden açıklarlar ve bu yaklaşımı da temel olarak meslek örgütlerinin siyasal parti gibi davranmaması gerektiğine ilişkin ortak bir görüş üzerinden haklılaştırırlar. Bu görüşü Kaptan Yılmaz şu sözleriyle özetler: "biz ülkeye değil baroya yönetim oluşturuyoruz, ülkenin yönetimi zaten var".^[108] Bu bir anlamda kendilerinin paylaşmadığı ideolojik bir yerden siyaset yapılmasıyla da ilgilidir. Ama aynı İMAG, mevcut Baroyu milli olmamakla da itham edebilmektedir. Neticede bazı gruplar mevcut yönetimi siyasal gelişmelere yeterince müdahale etmemek üzerinden suçlarken bazı gruplar da fazla siyaset yaptığı için suçlayabilmektedir. Bu durum da tam olarak geniş

[108] *İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu*, t.y.

anlamda siyaset ile mesleğin siyaseti arasındaki sınırın, değişen taraflar, değişen koşullar ve değişen öncelikler üzerinden sürekli olarak yeniden belirlenmeye açık halini ortaya koyar.

KAYNAKÇA

Akbaş, K. (2011). *Avukatlık mesleğinin ekonomi politikası: Avukatların sınıfsal konumlarındaki değişim*. Ankara: Notabene Yayınları

Armutçu, O. (2014, 13 Kasım). Adli yıl açılış töreni kalktı. *Hürriyet*. Erişim adresi <http://www.hurriyet.com.tr/>

Av. Dr. Başar Yaltı ile Röportaj. (2018). <http://avukathareketi.org/2018/10/12/roportaj-istanbul-barosu-baskan-adayi-basar-yalti-baronun-suskun-tavrini-kokunden-degistirecegiz/>

Av. Dr. Başar Yaltı'nın Önce İlke Çağdaş Avukatlar Grubundan ayrılma gerekçelerine ilişkin istifa mektubu. (2018). Erişim adresi <http://avukathareketi.org/2018/08/02/once-ilke-cagdas-avukatlar-grubu-yurutme-kurulu-baskanligina/>

Avukat Hakları. (t.y.). Erişim adresi <https://www.avukathaklari.net/>

Avukat Hakları Grubu (2018, Ekim). Mesleğini değil, Baroyu değiştirdi! [Broşür] Erişim adresi <https://www.avukathaklari.net/wp-content/uploads/2018/10/AHD-Brosur-14x20.pdf>

Avukat Hareketi İstanbul Barosu Başkan adayını açıkladı (2018, 7 Eylül), ABC Gazetesi. Erişim adresi <https://www.abcgazetesi.com/guncel/avukat-hareketi-istanbul-barosu-baskan-adayini-acikladi/haber-103338>

Avukatlık Kanunu (1969, 7 Nisan). Resmi Gazete (Sayı:13168, sf. 7). Erişim adresi <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/13168.pdf>

Baroda Değişim ve Gelişim. (t.y.). Erişim adresi <http://barodadegisimvegelisim.com/>

Başkan Durakoğlu güven tazeledi. (2018, 22 Ekim). Erişim adresi: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/>

Bişkin, H. (2018a, 10 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Karatün: Barolar Birliği avukatların yanında durmadı. *GazeteDuvar*. Erişim adresi <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/10/10/istanbul-barosu-baskan-adayi-karatun-barolar-birligi-avukatlarin-yaninda-durmad/>

Bişkin, H. (2018b, 19 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Kaptan Yılmaz: TBB enerjisini siyasete harcıyor. *GazeteDuvar*. Erişim adresi <https://www.gazeteduvar.com.tr/gundem/2018/10/19/istanbul-barosu-baskan-adayi-kaptan-yilmaz-tbb-enerjisini-siyasete-harciyor/>

SİYASET YAPMAK YA DA YAPMAMAK:
2018 İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİNE BİR BAKIŞ

Bourdieu, P. (1987). The force of law: Toward a sociology of the juridical field. *Hastings Law Journal*, 38, 805-853.

Çapan, M. (2018, 15 Eylül). İstanbul Barosu Başkan adayı Başar Yaltı: Yönetime seçilirsek, baroyu avukatla tanıştıracamız. *T24*. Erişim adresi <https://t24.com.tr/haber/istanbul-barosu-askan-adayi-basar-yalti-yonetime-secilirsek-baroyu-avukatla-tanistirac-agiz,700748>

Elveriş, İ. (2014). *Barolar ve siyaset*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Eren Keskin Genel Kurul Konuşması (2018, 20 Ekim). Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=KyryozonsMQ>

Erozan, H. B. (2005). Producing obedience: Law professors and the Turkish state (Yayımlanmamış doktora tezi). University of Minnesota.

Fikir Meydanı (2018, 9 Ekim). *UlusalKanal* Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=5eMCUI-CqR8>

Fikret İlkiz Genel Kurul Konuşması (2018, 20 Ekim). Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=3UeDKx4x5wA>.

Günün Konuğu (2018, 2 Ekim). Yargının sorunları. *HalkTV*. Erişim adresi <https://www.onceilkeceg.org/av-mehmet-durakoglu-gunun-konugu-programi-02-10-2018/>

Hukuk Akademisi (2018, 11 Ekim). İstanbul Barosu “Seçim 2018” Canlı Yayını. Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=R5FxiKAA6xo>

Hukukun Üstünlüğü Platformu. (t.y.). Erişim adresi <https://tr-tr.facebook.com/huplatform/>

İnanıcı, H. (2001). Türkiye’de avukatlık ideolojisi. *Toplum ve Bilim*, 87, 135 – 163.

İnanıcı, H. (2008). 21. *Yüzyılda avukatlık ve baro*. Ankara: Legal Yayınevi.

İstanbul Barosu Başkanlığı’na Mehmet Durakoğlu seçildi (2016, 23 Ekim), *Sputnik*. Erişim adresi <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201610231025435114-istanbul-barosu-secim/>

İstanbul Baro seçimlerinde Ali Rıza Kaplan başarısı (2016, 23 Ekim), *Haberhan*. Erişim adresi <http://www.haberhan.net/istanbul-baro-secimlerinde-ali-riza-kaplan-basarisi-6950.html>

İstanbul Milliyetçi Avukatlar Grubu. (t.y.). Erişim adresi <http://www.istanbulmil-liyetciavukatlar.org/>

Kalem Berk, S. (2015). Arabuluculuk tartışmaları üzerinden Türkiye’de hukuk mesleğine Bourdieücü bir bakış. *Toplum ve Bilim*, 132, 222-231.

Kaptan Yılmaz Genel Kurul Konuşması (2014, 204 Ekim). Erişim adresi <https://www.youtube.com/watch?v=5DoFkgUw41g>.

Karabulut, U. (2013). Muhâmât Kanunu: Türkiye’de avukatlık kurumunun düzenlenmesi ve İstanbul Barosunda yaşanan tasfiyeler. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XIII 27, 79 – 104.

Kepenek, E. (2018, 16 Ekim). Baro Başkan adayı İlkiz: Adliye bizimdir, sarayları kim istiyorsa alabilir. *Bianet*. Erişim adresi <https://m.bianet.org/bianet/hukuk/201697-baro-baskan-adayi-ilkiz-adliye-bizimdir-saraylari-kim-istiyorsa-alabilir>

Öğreten, T. (2018, 17 Ekim). İstanbul Barosu Başkan adayı Fikret İlkiz: Görevini yapan baro etkili bir baskı aracıdır. *Diken*. Erişim adresi <http://www.diken.com.tr/istanbul-barosu-baskan-adayi-ilkiz-gorevini-yapan-baro-iktidara-karsi-etkili-bir-baski-aracidir/>

Önce İlke Yükseliş. (t.y.). Erişim adresi <https://onceilkeyukselis.com/>

Öngün, E. ve Hassan, M. 2013. How political dynamics work in professional organizations: The radical left and the Istanbul Bar Association. In: Massicard, É. and Watts, N. F. ed(s). *Negotiating political power in Turkey: Breaking up the party*. NY: Routledge, pp. 140 – 156.

Özkent, A.H. (1940). *Avukatın kitabı*. İstanbul: Arkadaş Basımevi.

Özman, A. (1995). The state and bar associations in Turkey: A study in interest-group politics (Yayımlanmamış doktora tezi). Bilkent Üniversitesi.

Özman, A. (2000/2001). Hukuk, siyaset, ideoloji ekseninde hukukçu kimliğinin yeniden tanımlanması: Erken cumhuriyet dönemi üzerine bir inceleme. *Toplum ve Bilim*, 87, 164 – 176.

Pişkin, C. (2018, 18 Ekim). İstanbul Barosu başkan adayları Evrensel’e konuştu. *Evrensel*. Erişim adresi <https://www.evrensel.net/amp/363867/istanbul-barosu-baskan-adaylari-evrensele-konustu>.

Sosyal Hukuk. (2018, 11 Eylül). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 1. *MedyascopeTV*. Erişim adresi <https://medyascope.tv/2018/09/12/sosyal-hukuk-18-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-1-mehmet-durakoglu-ile-soylesi/>

Sosyal Hukuk. (2018, 26 Eylül). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 3. *MedyascopeTV*. Erişim adresi <https://medyascope.tv/2018/09/26/sosyal-hukuk-20-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-3-talat-canbolat-ile-soylesi/>

Sosyal Hukuk. (2018, 3 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 4. *MedyascopeTV*. Erişim adresi <https://medyascope.tv/2018/10/03/sosyal-hukuk-21-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-4-gokhan-ahi-ile-soylesi/>

Sosyal Hukuk. (2018, 9 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 5. *MedyascopeTV*. Erişim adresi <https://medyascope.tv/2018/10/09/sosyal-hukuk-22-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-5-fikret-ilkiz-ile-soylesi/>

SİYASET YAPMAK YA DA YAPMAMAK:
2018 İSTANBUL BAROSU SEÇİMLERİNE BİR BAKIŞ

Sosyal Hukuk. (2018, 17 Ekim). Genel Kurula doğru: Nasıl bir Baro? 7. *MedyascopeTV*. Erişim adresi <https://medyascope.tv/2018/10/17/sosyal-hukuk-24-genel-kurula-dogru-nasil-bir-istanbul-barosu-7-eren-keskin-ile-soylesi/>

Taşçı, S. (2010, 20 Ekim). Brütüs değil Spartaküs!. *Yeniçağ*. Erişim adresi <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/>

Toprak, M. (2014). *Geçmişten günümüze avukatlık kanunları*. Ankara: TBB yayınları.

Türem, U. (2001). *Globalization of law and the legal profession in Turkey* (Yayımlanmamış YL Tezi). Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul.

Yeniçeri, İ.A. (2018, 20 Ekim). İstanbul Barosu'nda gergin genel kurul. T24. Erişim adresi <https://t24.com.tr/haber/istanbul-barosunda-gergin-genel-kurul,727923>